

Lunds universitet
Historiska institutionen
HIS K01
Wiebke Kolbe
Eva Helen Ulvros

Ridsport och genus

- en kvalitativ granskning av tidningen *Min häst*

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
INLEDNING	2
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
<i>Frågeställningar:</i>	3
<i>Uppsatsens relevans</i>	4
<i>Forskningsöversikt</i>	4
<i>Ridsport, genus och media</i>	4
<i>Ridsport och genus</i>	6
<i>Forskning om ridsport med genusperspektiv</i>	8
AVGRÄNSNING OCH PRESENTATION AV KÄLLMATERIAL	10
TEORI OCH METOD	11
<i>Visuell textanalys</i>	14
<i>Maktanalys</i>	14
<i>Bildanalys</i>	15
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	16
<i>Analysschema</i>	16
HISTORISK BAKGRUND OCH KONTEXT	17
UPPSATSENS KONTEXTUELLA SAMMANHANG	19
UNDERSÖKNING OCH ANALYS	20
<i>Omslagets framsida</i>	20
<i>Tidningens baksida (sista sida)</i>	20
<i>Huvudserien</i>	20
<i>Layout och typsnitt</i>	20
<i>Foton och reklamannonser</i>	20
1970-TALET	21
1980-TALET	24
1990-TALET	29
2000-TALET	32
2010-TALET	34
JÄMFÖRANDE DISKUSSION, ÅRTIONDENA EMELLAN.	35
SAMMANFATTANDE DISKUSSION OCH SLUTSATSER	42
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	46
KÄLLOR	46
LITTERATUR OCH INTERNET	46
BILAGA ANALYSSCHEMA	49

Inledning

Under åren som småbarnsförälder valde jag att lägga min fritid på andra intressen än hästar. Det var kanske denna paus som gjorde att jag så tydligt såg en ny bild av sporten då jag kom tillbaka med min son, sex år gammal för att han ville börja rida. Jag tog också själv upp sporten igen. Vi möttes av ett inferno av rosa schabrak¹, gulliga hjälmar i rosa och glitter att pynta hästarna med och plötsligt kändes det som om jag hamnat rakt in i ett ”Barbie-stall”, istället för på en ridskola. Det rådde minst sagt andra ideal än de jag var van vid. Jag hörde kommentarer som för mig var helt nya inom sporten. Att inte vilja kratsa hovarna på hästen var inget alternativ när jag lärde mig rida på ridskola. Små nybörjare i rosa ridbyxor och övrig utrustning för flera tusen kronor sprang omkring i stallgångarna och lekte medan mammor och pappor efter bästa förmåga gjorde i ordning hästen som barnet skulle rida på. Vad hände med lånehjälm och gummistövlar de första åren? Tjejer i ungdomsåren med fläckfria moderiktiga kläder och perfekt makeup. Vad hände med ”skit-görat”?

Jag låter kanske som en klenod från en forntid när *Arméns ridinstruktionsbok*² var rådande (1980 ungefär) men jag kan inte annat än förfasa mig över detta fenomen. Det är inte i första hand färgen rosa och glitter som jag tänker på. Det kan vara nog så trevligt men hästar är inte en ofarlig sport med dockor. När sonen sedermera började förskoleklass var det stopp med ridning och hästar som intresse. Han ville inte hålla på med hästar för det var ”bara tjejer som gjorde det”. Då vaknade mitt normkritiska sinne på riktigt. De senaste tio åren har jag i mitt arbete hållit workshops i normkritik och värderingar med genus i fokus. Dessa faktorer i kombination gjorde i sin tur att jag började observera stallmiljön och vad som påverkar barnen som rider med nya ögon. Och jag fann att jag inte var ensam om att göra dessa observationer.

Syfte och frågeställning

Det finns flera skäl till att studera ridsport och media. Ridsporten är till exempel den sport som anordnar flest utbildningar i Sverige. Flertalet utövare på idrotts- ridskolenivå är flickor, tjejer och kvinnor och denna könsfördelning har infunnit sig de senaste 50 åren. Denna feminisering av en sport och ett område är anmärkningsvärd. För mindre än ett sekel sedan

¹ Schabrak är det ”tyg” som läggs under sadeln.

² *Ridinstruktion: fastställd 1914*, 1921 års uppl., Lantförsvarets kommandoexpedition, Stockholm, 1921.

var det i stort sett otänkbart med kvinnor inom hästsporten och som instruktörer, idag är över 80% av medlemmarna i Svenska Ridsportförbundet tjejer eller kvinnor³.

Mitt övergripande syfte med denna uppsats är att tillföra hästforskningen ytterligare ett perspektiv på vad som är normbildande för tjejer och killar inom ridsporten. Jag vill undersöka vad som förmedlas till rid- och hästintresserade barn och ungdomar genom det de läser. Detta placerar min uppsats, förutom i samtidishistoria, i två andra viktiga kontexter; media och ridsport. Med inspiration från Anja Hirdman⁴ som skrivit sin avhandling i medie- och kommunikationsvetenskap, vill jag gärna se denna uppsats även som ett inlägg i den feministiska medieforskningen. Medier påverkar människor med stor kraft. Det har gjorts en del forskning på hästböcker därför har jag valt ett annat källmaterial; hästtidningar och hästserier. Jag vill också se om det som förmedlas har förändrats sedan 70-talet då ridsporten på allvar feminiserades i Sverige. Ett högre syfte med uppsatsen är att ta reda på om den bild som traditionellt finns av stallmiljön som skyddad från samhällets normer i övrigt kanske har naggats i kanten av kommersiella intressen. Ridsporten är en unik arena för tjejer och killar att agera könsöverskridande i, en arena att göra sin identitet utan att begränsas av samhällets hierarkiska normer för vad som är rätt och fel, snyggt och fult, manligt och kvinnligt.

Frågeställningar:

Hur konstrueras kvinnligt genus i tidningens serier, bilder, reklamannonser och reportage?

Framställs manligt genus i tidningens serier, bilder, reklamannonser och reportage?

Vilka egenskaper kopplade till traditionellt maskulina respektive feminina egenskaper framställs i tidningens serier?

Vilket uttryck har tidningen sett till layout och formspråk i förhållande till kön/genus?

Föreligger en heteronormativ diskurs i tidningarnas serier?

Har någonting av ovanstående förändrats över tid?

³ Hedenborg, Susanna, *Hästkarlar, hästtjejer, hästälskare: 100 år med Svenska ridsportförbundet*, Svenska ridsportförbundet, Strömsholm, 2013.

⁴ Anja Hirdman är Docent, fil dr i journalistik
Disputerade 2002-01-18 vid Stockholms universitet/JMK på avhandlingen Tilltalande bilder: Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt.
<http://www.ims.su.se/forskning/forskningsomr%C3%A5den/journalistik-medier-och-kommunikation/anja-hirdman-1.82788>

Uppsatsens relevans

Uppsatsen är relevant då merparten forskning som gjorts på ridsport är genomförd inom andra vetenskapliga discipliner än historia. Undersökningar av seriemagasin för tjejer är intressant eftersom dessa påverkar sina läsare både genom bild och text. Barn har dessutom mindre erfarenhet av att granska det som läses och upplever normer och värderingar som förmedlas som en del av världen och någonting att förhålla sig till, ta efter. Att detta forskningsinlägg skall kunna ge en helomfattande bild av hur ridsportens utövare influeras är naturligtvis inte troligt. Däremot fyller denna kvalitativa undersökning en forskningslucka; genuskonstruktioner i hästtidningar för flickor.

Forskningsöversikt

Den forskning om hästsport som är adekvat för undersökningen kan delas in i två kategorier; ”Ridsport och genus” och ”Ridsport, genus och media”. Det är tydligt så att den forskning som publicerats i Sverige fokuserats kring en problematisering av ridsportens feminisering under de senaste 60 åren. Forskningsunderlaget är förhållandevis litet om man ser till hur många som sysselsätts inom sporten och hur stor omsättning den har. Till denna forskning har jag hittat en c-uppsats som undersökt seriemagasin ur ett genusperspektiv. Jag har till sist valt ut två undersökningar som behandlar hästböcker ur ett genusperspektiv.

Ridsport, genus och media

Tuffa män och moderliga kvinnor till häst

I studien *Tuffa män och moderliga kvinnor till häst* gjorde Petra Andersson och Susanna Radovic 2011 en studie av ridsportens beskrivning i sportjournalistiken. Både Petra Andersson och Susanna Radovic är forskare vid Centrum för Idrottsforskning. Susanna Radovics lärosäte är Göteborgs universitet, institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.⁵ Petra Anderssons lärosäte är Chalmers tekniska högskola.⁶

I fokus var huruvida kvinnliga och manliga ryttare skildrades på samma sätt av journalister.⁷ Forskarna betonar initialt att ridsporten får förhållandevis litet utrymme i dagspress och de skriver att ”en inte alltför vågad hypotes är att ridsportens marginalisering i medierna har att göra med att den är så kraftigt kvinnodominerad.”⁸ Forskarna utgår i sin studie från att

⁵ <http://centrumforidrottsforskning.se/researcher/susanna-radovic/>

⁶ <http://centrumforidrottsforskning.se/researcher/petra-andersson-2/>

⁷ Andersson, Petra & Radovic, Susanna, 'Tuffa män och moderliga kvinnor till häst', *Svensk idrottsforskning.*, 2011(20):2, s. 11-15, 2011.

⁸ Andersson Radovic, 2011

ridsporten generellt uppfattas som en sport som utövas av kvinnor, som är feminint genuskodad. Då en sport är feminint kodad och män deltar i den blir dessa gränsöverskridande vilket synliggörs av hur de framställs i media. Männerna skildras då ofta tillsammans med ett ”normalitetsalibi” som syftar till att mannen ifråga ska framstå som heterosexuell. Personen heteronormaliseras, med andra ord. Forskarna har funnit många män som framställs på detta sätt. De har kommit fram till att män och kvinnor skildras olika av sportjournalister. T.ex. skildras kvinnorna i sin roll som mamma i första hand och som tävlingsryttare i andra hand.

När Sydsvenskan träffar världsstjärnan inför tävlingarna i Flyinge har hon fullt upp med att vara mamma. Drygt sex månader gamla dottern Ava Eden ska ha välling och snart treårige sonen Yannick är överallt samtidigt kring bordet där vi sitter. Det är ett nytt liv för den 39-årige holländskan som tidigare kunde lägga all fokus på sin idrott. Men just det var inte alltid så lyckat.⁹

Relationen mellan ryttaren och hästen framställs däremot som lika oavsett om ryttaren är manlig eller kvinnlig. Slutsatsen av studien blir att ridsportjournalistiken i svensk dagspress ”tenderar att betona det stereotypa manliga hos manliga ryttare”.¹⁰

Genus i Svenska ridsportförbundets medlemstidning

*Gender and Equestrian Sport*¹¹ är en antologi där ett kapitel i boken¹², skrivet av Birgitta Plymoth (Universitetslektor i samhälle och kultur i ett skolperspektiv, PhD i historia) är särskilt relevant för mitt forskningsläge. Själva rubriken säger en del om innehållet, kopplat till könsmaktsordning och genuskontrakt. ”Vi måste göra ridningen mer maskulin!” Plymoth har granskat tidningen *Häst & Ryttare* som är Svenska Ridsportförbundets medlemstidning. Hon gör flera, ur ett genusperspektiv, intressanta observationer i sin granskning och i delar kopplar hon sina resultat och antaganden till Connells maskulinitetsteori.¹³

⁹ Andersson Radovic, 2011, sidan 11-13.

¹⁰ Andersson Radovic, 2011, sidan 15.

¹¹ Adelman, Miriam. & Knijnik, Jorge., *Gender and Equestrian Sport [Elektronisk resurs] Riding Around the World*, Springer Netherlands, Dordrecht, 2013.

¹² Adelman Knijnik, sidan 149-164. Birgitta Plymoth ”We have to make horse riding more masculine” On the difference between masculine needs and feminine practices in the context of Swedish Equestrian Sports.

¹³ Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, Daidalos, Göteborg, 1999 Se begreppsförklaringar.

Ridsport och genus

I sulky och sadel samt Arbete på stallbacken

Susanna Hedenborg, (professor i idrottsvetenskap och docent i ekonomisk historia)¹⁴ har tillsammans med Mats Greiff (professor i historia)¹⁵ gett ut en omfattande bok om trav- och galoppsportens 1900-talshistoria¹⁶ ”I sulky och sadel”. Även om den är inriktad på trav- och galoppsport är den relevant för forskning om hästsportens övriga grenar. Boken är en antologi skriven av flera olika forskare och kapitlen som Hedenborg och Greiff skriver har ett tydligt fokus på könsroller inom sporten. Stallbackskulturen, som handlar om livet bakom loppet, om vardagen i stallet, har Hedenborg dessutom analyserat djupare i sin bok *Arbete på stallbacken*¹⁷.

Hedenborg har ett genomgående fokus på genusrelationer och deras förändring. Hon studerar galoppsporten med fokus på den omvårdande delen, det som sker årets alla dagar i alla stall. Omvårdnaden om hästarna utförs av barn i stor utsträckning och detta är ett ämne hon tar upp relaterat till ett generationskontrakt. För att belysa genusrelationernas förändring använder Hedenborg begreppet maktbas; ”manligheten som konstruktion måste knyta sig till makten i samhället och att manligheten därigenom är känsligare för förändring än kvinnligheten samt att förändring i genusrelationerna beror av förändringar mellan maktbaser i samhället.”¹⁸ Hon ställer frågan om genusrelationernas förändring i relation till arbetet kan förklaras av en förändrad maktbas och om det finns olika makthierarkier inom galoppsporten som gör att kvinnor och män i första hand arbetar med olika uppgifter. Inom galopp- och travsporten återfinns kvinnor till stor del som utförare av arbetsuppgifter med låg status, som hästskötare. Det finns färre kvinnliga tränare än det finns kvinnliga hästskötare och män är i liten utsträckning hästskötare.¹⁹

¹⁴ Susanna Hedenborg är Professor i idrottsvetenskap och docent i ekonomisk historia, verksam vid Malmö högskola. <http://idrottsforum.org/forskarprofil-susanna-hedenborg-malmo-hogskola/>

¹⁵ Mats Greiff är professor i historia, verksam vid Malmö högskola.

¹⁶ Greiff, Mats & Hedenborg, Susanna (red.), *I sulky och sadel: historiska perspektiv på svensk trav- och galoppsport*, Carlsson, Stockholm, 2007 sidan 11-13.

¹⁷ Hedenborg, Susanna, *Arbete på stallbacken: nittonhundratalets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, 1. uppl., idrottsforum.org, Malmö, 2008

¹⁸ Hedenborg, 2008.

¹⁹ Hedenborg, Susanna, *Arbete på stallbacken: nittonhundratalets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, 1. uppl., idrottsforum.org, Malmö, 2008 sidan 36-44; 75-77; 157-160.

Hästitjejer – formationer av genus och klass i stallet

Alice Wahl undersöker i sin genusvetenskapliga c-uppsats "Hästitjejer – formationer av genus och klass i stallet"²⁰ hur hästitjejer konstruerar kön/genus och om klass har någon påverkan i denna process. I uppsatsen framkommer att tjejerne har en hög medvetenhet om normer och kvinnliga respektive manliga attribut och hur dessa skall användas för att passa in, både i stallet och utanför. Tjejerne ser på stallet som ett eget rum, en miljö där de kan vara skitiga och också förväntas vara det. Det framkommer också att de positionerar sig gentemot andra stall som de uppfattar som snobbigare än det egna. Sex tjejer intervjuades, samtliga bor i Stockholmsområdet och är mellan femton och arton år gamla.

Killar som rider

Eva Linghede och Håkan Larsson har skrivit, "Jag är en normal kille liksom"²¹. Behovet av att belysa killar som rider framkom då Svenska Ridsportförbundet, 2010 arrangerade en heldag med fokus på killar och ridsport. Utifrån denna dag utkristalliserades ett behov av att ytterligare fördjupa kunskapen om killar som rider. Projektet hade också som syfte att ta reda på hur kön konstrueras bland killar inom ridningen. Man kommer fram till att det går att vara kille på olika sätt inom ridsporten. Andra faktorer än kön som klass, familjebakgrund, ålder samt den "lokala kontexten" spelar också stor roll.²² Det framkommer i rapporten att det finns ett särartstänkande inom sporten, ridlärare tror att tjejer vill andra saker än vad killar vill men att det inte är på det viset i verkligheten.

Eftersom den vardagliga verksamheten inom ridsporten innehåller både sådant som (i vår kultur) definieras som kvinnligt, exempelvis omsorg, kommunikation och lyhördhet, och sådant som definieras som manligt, exempelvis handlingskraft, styrka och mod, får man som kille (och tjej) möjlighet att praktisera såväl feminina som maskulina positioner. På detta sätt utmanas traditionella föreställningar om hur tjejer och killar är.²³ En tydlig heteronorm framkommer i intervjuerna.²⁴

²⁰ Wahl, Alice, Hästitjejer – formationer av genus och klass i stallet. Kandidatuppsats, Institutionen för Kultur och lärande, genusvetenskap. Vårterminen 2014. Södertörns högskola.

²¹ Linghede, Eva & Larsson, Håkan, "Jag är en normal kille liksom" [Elektronisk resurs] : Att göras och göra sig till ridsportkille, Gymnastik- och idrottshögskolan och Svenska ridsportförbundet, 2013 <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-3058>.

²² Linghede, Eva & Larsson, Håkan, "Jag är en normal kille liksom" [Elektronisk resurs] : Att göras och göra sig till ridsportkille, Gymnastik- och idrottshögskolan och Svenska ridsportförbundet, 2013 <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-3058>.

²⁴ Linghede, Larsson (2013), sidan 50-51.

Forskning om ridsport med genusperspektiv

Till vad fostrar ridsporten?

Susanna Hedenborg presenterar i sin studie "Till vad fostrar ridsporten?"²⁵, ett nytt begrepp; omvårdnadsfostran. Detta begrepp menar hon är centralt för att förstå genus inom ridsporten. Syftet är att ta reda på vilka utbildningsinsatser som gjorts inom Ridfrämjandets verksamhet. Detta gör hon genom att kartlägga förbundets verksamhet utifrån hur stor del av organisationens budget som prioriterat utbildning av medlemmarna i relation till andra aktiviteter. Hon går också igenom verksamhetsberättelser och intervjuer med riksinstruktörerna för Ridfrämjandet för att komma åt vad fostran innehållsmässigt gick ut på inom förbundet.

Att utveckla handlingskraft och Manegen är krattad

Lena Forsberg har skrivit licentiatuppsatsen²⁶, "*Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer i stallet*" och doktorsavhandlingen, "*Manegen är krattad: om flickors och kvinnors företagsamhet i hästrelaterade verksamheter*"²⁷ vid Institutionen för Pedagogik och lärande på Luleå tekniska universitet. Dessa har uppmärksammats mycket, bland annat av Ridsportförbundet och påvisar att ridskolans kultur gör att tjejjerna där utvecklar sin handlingskraft, förmåga att ta ansvar och sitt mod.

Deras jag som produceras i dialog med hästen blir en materialiserad process i deras kroppar. Deras praktiska ansvarstagande gentemot hästen blir till en personligt upplevd, ansvarsställande del hos dem själva, likaså deras förmåga att upprätta ett ledarskap. De ser sig själva som modiga och handlingskraftiga och griper ini oväntade uppdrag, alltifrån vattenkoppar som frusit till att fånga in lösspringande hästar på väg in mot centrum. Deras görande blir internaliserat i deras egen uppfattning om sig själva.²⁸

Hon utkristalliserar också en diskurs som kvarleva från det militära arvet i ridskolan som premierar ordningsamhet, lojalitet och flitighet.

²⁵ Hedenborg, Susanna "Till vad fostrar ridsporten? En studie av ridsportens utbildningar med utgångspunkt i begreppen tävlingsfostran, föreningsfostran och omvårdnadsfostran" Educare;1, sid. 61-78, Lärarutbildningen, Malmö högskola, ISSN 1653-1868, 2009.

²⁶ Forsberg, Lena, *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer i stallet*, Luleå tekniska universitet, Licentiatavhandling Luleå : Luleå tekniska universitet, 2007, Luleå, 2007
[http://pure.ltu.se/portal/sv/publications/att-utveckla-handlingskraft\(e0bbdf80-6aa1-11dc-9e58-000ea68e967b\).html](http://pure.ltu.se/portal/sv/publications/att-utveckla-handlingskraft(e0bbdf80-6aa1-11dc-9e58-000ea68e967b).html)

²⁷ Forsberg, Lena, *Manegen är krattad: om flickors och kvinnors företagsamhet i hästrelaterade verksamheter*, Luleå University of Technology, Diss. (sammanfattning) Luleå : Luleå tekniska universitet, 2012, Luleå, 2012

²⁸ Forsberg, Lena sidan 115 (2007).

Det som är utmärkande för hennes forskning i förhållande till min uppsats är att hon även lyfter fram att tjejeerna är ”obrydda” om sitt yttre. Att de har skitiga kläder och mössa på huvudet eftersom håret står på ände.

Ovanstående skrevs i Lena Forsbergs avhandling 2007 och det är en avhandling som beskriver en stallkultur där det är okej att vara skitig och ha korta naglar. Det är däremot inte den kultur som beskrivs sju år senare i forskningsprojektet ”TJEJ:ISKT”²⁹.

TJEJ:ISKT

Ett viktigt mål för projektet ”TJEJ:ISKT” var att synliggöra tjejer som rider då de inte hörs så mycket, vare sig i forskning eller i andra sammanhang. Projektet leddes av Carolina Lunde, fil dr i psykologi, vid Göteborgs universitet. I detta projekt utkristalliseras olika parametrar, exempelvis att tjejer som rider är mindre intresserade av sin hälsa än vad andra generellt är under vissa år. Men det som mest relevant för denna undersökning är att det framkommer att stallet inte är någon egen samhällszon, fredad från det yttre samhällets normer kring skönhet och märkeskläder. Det framkommer att tjejer som rider är mer missnöjda med sina kroppar än vad andra tjejer i studien är, i en viss ålder.

En annan tänkbar förklaring till varför tjejer som rider har mer negativa förhållningssätt till sin kropp är att ridsporten och stallmiljön faktiskt inte alls är någon fristad från utseendefixering. Tvärtom bilden av att hästtjejer är ”obrydda”(12) när det gäller utseende, var ryttare lika upptagna av sitt utseende som alla andra tjejer i projektet. En tredjedel uppgav att det var mycket viktigt för dem personligen att se så bra ut som möjligt när de är i stallet.³⁰

Det framkommer också att det inom ridsporten finns ett stort fokus på utseende och hur utrustningen matchas. I synnerhet vittnade ryttarna om en märkeshets inom ridsporten. En slående majoritet, över 80 procent rapporterade att det finns ett starkt socialt tryck att ha rätt kläder och utrustning.” De är dubbelt så många i jämförelse med deltagarna inom andra idrotter.³¹

²⁹ Lunde, Carolina, 'Ridtjejer mer negativa till sina kroppar', *Svensk idrottsforskning.*, 2014(23):3, s. 26-30, 2014 <http://centrumforidrottsforskning.se/idrottsforskning/tidningen-svensk-idrottsforskning/>. TJEJ:ISKT

³⁰ Lunde, Carolina, sidan 29, 2014.

³¹ Lunde, Carolina sidan 29, 2014.

Cool bollpistol eller glittrig sminkväska

I examensarbetet ”Cool bollpistol eller glittrig sminkväska”³² på c-nivå i journalistik jämför författarna olika seriemagasin ur ett genusperspektiv. De har valt nio tidningar, tre som riktar sig till flickor, tre till pojkar och tre neutrala. *Min häst* finns med bland de magasin som riktar sig till flickor. Man kommer fram till att det föreligger stor skillnad i de normer och attribut som återfinns i de olika kategorierna.

Från Den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå

Susanna Hedenborg studerar i hästböcker i ”Från den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå - Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet”³³. Hon analyserar tre hästböcker med målgrupp flickor 10-12 år. Hon undersöker normer och ideal som framkommer i böckerna och analyserar detta i förhållande till stallbackskultur, genusperspektiv och ur ett generationsperspektiv.

Ridsport ur ett queerfeministiskt perspektiv

I sin magisteruppsats, *Ridsport ur ett queerfeministiskt perspektiv*³⁴, tar Moa Stockstad i problembeskrivningen upp att kvinnor och män utgör två klart utskilda kategorier enligt den heterosexuella matrisen. Uppsatsen är magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/bibliotekshögskolan i Borås. Syftet är enligt författaren ”emancipatoriskt, ett för sök att bryta upp dikotomiseringen mellan feminint och maskulint, kopplingen kvinna – feminin och man – maskulin, kopplingen hästar – femininitet samt bryta det heterosexuella tolkningsföreträdet och synliggöra en annan tolkning.”³⁵ Syftet är användbart även på min uppsats och har inspirerat mig att ta med den femte frågeställningen om heteronormativitet.

Avgränsning och presentation av källmaterial

Hästtidningar och hästböcker har en utbredd läsekrets. Det finns forskning om hästböcker men inte explicit om hästtidningar. Min tanke med val av källmaterial är den påverkan

³² Bryngelson Elin och Green Sanna, *Cool bollpistol eller glittrig sminkväska – en kvalitativ komparativ undersökning av teckande serier för barn ur ett genusperspektiv*. Examensarbete, 2008, Högskolan i Kalmar, programmet för medieproduktion och journalistik.

³³ Hedenborg, Susanna, ”Från den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå - Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet.

<http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Barnboken/Barnboken%202006%20nr%201/Hedenborg.pdf>

³⁴ Stockstad, Moa, *Korta tyglar?: en queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*, Högskolan, Inst. biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Gorås, 2007.

³⁵ Stockstad, sidan 2, 2007.

tidningar har på barn och ungdomar. Reklam är exempelvis uppmärksammat, färger på kläder och annat uppmärksammas ofta men inom ridsporten finns det tämligen få tidningar för hästälskande flickor och det kanske är bidragande till att de inte heller granskats kritiskt. Jag ser det som en lucka som ur genusperspektiv behöver granskas. Vad är det egentligen för bilder och texter som sköljer över läsaren? *Min häst* har funnits under hela den tidsperiod jag valt ut för granskning vilket gör den relevant att använda som källmaterial. Förutom tidsaspekten är tidningens målgrupp också den jag vill undersöka. Hästflickor och tjejer och vad som påverkar dem inom hästintresset och sporten. Jag har med hänsyn till c-uppsatsens omfång avgränsat undersökningen till 20 nummer av tidningen och deras huvudserier, layout, bilder och annonser.

Min häst

Min Häst är en serietidning för hästintresserade barn och ungdomar och kommer att utgöra uppsatsens huvudsakliga källmaterial. Tidningen är relevant för min uppsats då den läses av unga hästintresserade och kan därmed anses vara normbildande för denna målgrupp.

Tidningen presenterar sig själv så här:

Min Häst är tidningen för alla hästälskare!
I Min Häst hittar du serier, artiklar, faktasidor, läsarsidor, posters och sist men inte minst Mulle- världens mesta häst! Min Häst är bred och passar oavsett om läsaren själv är lycklig ägare till en häst, hänger i stallet efter skolan eller är en allergiker som får njuta på avstånd. Flera gånger varje år följer en liten present med tidningen. Nya serier, gamla favoriter och smarta mini-kurser gör att varje nummer räcker läääänge. Min Häst kommer ut med 26 nummer per år, varav 6 är dubbelnummer.³⁶

Tidningens första utgivningsår var 1972 och den har funnits utan uppehåll sedan dess.

Tidningen ges idag ut av Egmont förlag som är rankat som det femte största i Norden sett till omsättning³⁷. Tidningens upplaga lämnas inte ut av förlaget men efter en del letande fann jag deras underlag för annonsörer i vilket det står att tidningen trycks i 23.000 exemplar³⁸.

Teori och metod

Ridsporten är en jämställd sport såtillvida att tjejer och killar tävlar på lika villkor och i samma klasser. Men ridsporten verkar i en icke jämställd värld, på icke jämställda villkor.

³⁶ <http://www.dintidning.se/min-hast> 2015-11-12.

³⁷ http://nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefakta-dokument/Nyhetsbrev_Norden/medietrendernorden_3-2015_0.pdf

³⁸

http://www.egmontpublishing.se/Upload/Publishing/se/PDF/Mediafakta%202016/Min_H%c3%a4st_Mediafakta_2016.pdf

Men varken samhället i stort eller idrotten är jämställd. Idrottsrörelsen startades av män, för män och präglas fortfarande mycket av manliga normer och maktstrukturer. Det innebär att vi måste arbeta utifrån samhällsperspektivet och utifrån vår egen historia.³⁹

I denna uppsats används genus som centralt begrepp. Jag har avsiktligt valt att inte förklara begreppet närmare utifrån resonemanget att det behöver det få allmän giltighet. Det är år 2015 i skrivande stund och genom att låta bli att förklara begreppet tycker jag mig bidra till att begreppet skall anses vedertaget. Jag menar att man på högskolenivå bör vara förtrogen med genus, att det kan sägas ingå i den allmänna och förväntade begreppsförståelsen. Begrepp som kommer att förklaras är däremot vissa fackuttryck som används inom ridsporten och vilka genusteorier som används.

Judith Butlers teorier kan däremot inte ses som vedertagna inom historieforskning då dessa ofta används inom genusvetenskaplig forskning. Ett sätt att kategorisera och teoretisera genusforskning är genom användandet av Butlers ”den heterosexuella matrisen”. Teorin är användbar för denna studie då den handlar om förväntningar på olika kön. De binära könen man och kvinna förväntas uppträda olika, det vill säga feminint och maskulint. Teorin bygger också på att dessa två kön skall begära varandra och komplettera varandra. Människor som bryter mot dessa förväntade normer avviker således. Centralt i Butlers genusteori är att könen skapas och återskapas av oss människor, varje dag. Vi gör våra kön, de är inte från början givna. Judith Butler har tre begrepp som är centrala för hennes teorier kring queer och genus. Förutom den heterosexuella matrisen som förklarar heteronormen är också begreppen performativitet och subversivitet centrala. Performativitet behandlar det vi faktiskt gör, det vi säger, hur vi säger det, vad vi tänker och vilka föreställningar vi har när det gäller kön. När någon uppträder på ett sätt som inte uppfattas som typiskt för det egna könet blir dessa beteenden ifrågasatta. Det tredje begreppet är subversivitet som handlar om motståndshandlingar som är aktivt ifrågasättande av de stabila könen, genusutrycken och attributen. Det handlar om cross-dressers, dragqueens med flera. Samtliga tre begrepp är intressanta att studera ridsporten genom. Utan att göra det medvetet är hästtjejjers handlingar i många fall såväl subversiva som performativa i förhållande till den traditionella bilden av tjejjers egenskaper och handlande.⁴⁰

³⁹ Riksidrottsförbundet <http://www.rf.se/Jamstalldhet/> 2015-11-18 kl. 9.36.

⁴⁰ Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

Inom litteraturvetenskapen har professor Maria Nikolajeva⁴¹, utifrån studier av barnböcker och bilderböcker för barn gjort ett schema som är flitigt använt inom litteraturvetenskaplig forskning⁴². Detta schema passar bra in även på serietidningar då dessa består av texter och bilder i kombination.

KVINNOR/FLICKOR	MÄN/POJKAR
Vackra	Starka
Aggressionshämmande	Våldsamma
Emotionella, milda	Känslökalla, hårda
Lydiga	Aggressiva
Självuppoftande	Tävlade
Omtänksamma, omsorgsfulla	Rovgiriga
Sårbara	Skyddande
Beroende	Självständiga
Passiva	Aktiva
Syntetiserande	Analysrande
Tänker kvalitativt	Tänker kvantitativt
Intuitiva	Rationella

Tabellen och metoden har legat till grund för mitt urval av egenskaper vid granskning av tidningens karaktärer.

Kön som social konstruktion och att förväntningar på kön förändras över tid är särskilt intressant inom ridsporten där de förväntade könsrollerna faktiskt krockar men inte ifrågasätts. Det kan bero på den enkönade miljön som slår ut den traditionella könsmaktsordningen mellan man och kvinna. Yvonne Hirdman, den svenska genusforskningens moder, har myntat begreppet ”isärhållandets lag” som återspeglas i samhällets samtliga rum. Män och kvinnor gör olika saker på olika platser och att själva görandet av de specifika uppgifterna på den specifika platsen ger könet.

⁴¹ Maria Nikolajeva var Mellan 1999 och 2008 professor i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet.

⁴² Andersson, Sara Skyddande pojkar och omtänksamma flickor?
En språklig studie av personbeskrivande ord i barnböcker ur ett genusperspektiv
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-21522>

Maktperspektivet är centralt inom genusforskning och Hirdman beskriver förhållandet mellan könen som genuskontrakt där manligheten värderas högst och som upprätthålls av båda könen och av de strukturer som är rådande i samhällets kontext. Dikotomin belönar sorterandet och ”könandet”. Den blir ”ett medel, en metod, som ständigt verkar belöna tänkandet genom att ordna, strukturera, skapa aha-upplevelser.”⁴³

Hirdmans klassiska A-B-teori kommer att användas i uppsatsen. Den förklaras enkelt så att A är Mannen. Mannen är stora A, den av kvinnan oantastliga normen för människan. Kvinnan är B eller a. Det vill säga kvinnan och mannen är aldrig samma, mannen är människa, kvinnan avhängig mannen oavsett vad kvinnan gör. Istället för att kvinnan är en mindre välutvecklad man (a) i förhållande till (A) görs kvinnan om till B i slutet av 1800-talet. B är någonting helt skilt från mannen A med andra egenskaper, normer och förväntningar. B är också underordnad A i alla lägen. Makten ligger hos A och B förväntas åtrå och förhålla sig till A.⁴⁴

Visuell textanalys

Eftersom källmaterialet utgörs av tidningar finns det flera olika delar som skall analyseras med olika verktyg. En tidning innehåller fotografier, illustrationer, serieteckningar, reportage, insändare och sammantaget presenteras helheten i en kontext som återges i typsnitt och layout. I visuell textanalys är den bärande tanken att kombinationen av text, bilder och språk tillsammans visar olika perspektiv. Eftersom serier och reklam bygger på just denna kombination har jag valt att använda visuell textanalys vid granskning av dessa delar i tidningen. Ofta används metoden för granskning och analys av reklam, propaganda och kommersiella texter.⁴⁵

Maktanalys

Eftersom makt ofta är närvarande i såväl bilder som texter och dessutom är ett centralt begrepp inom genusforskning väljer jag att bryta ut detta perspektiv under en egen rubrik.

Kameravinkeln är ett ofta använt sätt att skapa maktrelationer med.⁴⁶

Hur seriernas personer talar med varandra och vad som sägs kommer att analyseras ur ett genusperspektiv. Är tjejerna som framställs i serierna självständiga eller framställs de i förhållande till männen i de fall män förekommer? Framställs tjejerna som B eller a, eller

⁴³ Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stabila föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003.

⁴⁴ Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stabila föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003.

⁴⁵ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012.

⁴⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), 2012, sidan 314.

ingetdera? I undersökningen kommer traditionellt kvinnliga genusattribut och traditionellt manliga genusattribut att analyseras.

Bildanalys

För att analysera foton, som också återfinns i tidningen har jag valt att ställa ett urval av de frågor som rekommenderas i boken *Visual Methodologies*⁴⁷, här översatta till svenska från engelska:

- Vad visar bilden?
- Hur är bilden/komponenterna arrangerade?
- Vad i bilden drar till sig uppmärksamhet?
- Vilken relation åskådliggörs mellan bildens komponenter/objekt?

Urvalet är gjort utifrån att målgruppen redan är känd för bilden och att jag använder en annan analysmetod för att granska eventuell könsmaktsordning och genus. I massmedia framställs ofta kvinnor och män på olika sätt och med olika attribut. För att granska bilder och serietexter/pratbubblor ur ett genusperspektiv har jag använt mig av en checklista från Statens medieråd.⁴⁸ Denna checklista består av följande frågor vilka jag ställt till mitt källmaterials serietexter/pratbubblor, fotografier och reklambilder.

Checklista för medieanvändare kring könsstereotyper

Könsstereotyper påverkar vår uppfattning av verkligheten men med rätt verktyg går de att upptäcka i medierna. Ett sätt är att ställa sig frågorna vem, var och hur?

Vem?

I vilken roll presenteras personen? Som expert eller talesperson? Som privat- eller yrkesperson? Relationsexpert eller idrottsstjärna?

Var?

I vilken miljö fotograferas eller beskrivs personen? På jobbet? Hemma liggandes i soffan? I köket? På gymmet?

⁴⁷ Rose, Gillian, *Visual methodologies: an introduction to researching with visual materials*, 3. ed., Sage, London, 2012, sidan 346-347.

⁴⁸ ”Statens medieråd är en expertmyndighet som arbetar med att ta in, tolka och sprida forskning om barns och ungas mediesituation, att producera informations- och undervisningsmaterial i medie- och informationskunnighet (MIK) för skolor och bibliotek och att fastställa åldersgränser för biofilm. Vårt uppdrag är att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan.”
<http://www.statensmedierad.se/omoss.213.html> 2015-12-15 10.16.

Hur?

Fotograferas eller presenteras personen som aktiv eller passiv? Som ett offer för händelser eller som skapare av dem? Leende eller bekymrad? Med hela sitt namn och eventuell tjänstetitel? Poserar personen eller visas hen rakt upp och ner? Närbild eller helbild?⁴⁹

Förutom ovanstående checklista har jag också valt att lägga till ytterligare fyra frågeställningar:

- Är personen på bilden/serieteckningen sminkad/stylad?
- Vilka kläder har personen på sig?
- Vilka färger återges i bild och kläder?
- Uppfattar jag en heteronorm i bildens/seriens arrangemang?

Tillvägagångssätt

Initialt har jag bläddrat igenom ca 300 tidningar, både *Min Häst*, *Penny/Wendy*, *Hästen* och *Ridsport Special*. Utifrån uppsatsen syfte och frågeställningar bestämde jag mig för att titta på *Min Häst* från det att tidningen började ges ut, på 70-talet och att titta på tidningar ända fram till 2014. För att matcha omfånget på en c-uppsats och för att ha möjlighet att göra en kvalitativ granskning och inte enbart en kvantitativ valde jag att plocka ut 4 nummer av *Min Häst* per årtionde, 1970-2010-tal. Det blev 20 tidningar, slumpvis utvalda och varje tidning har ett sidomfång på ungefär 50 sidor. Jag har fotograferat av de nummer av *Min Häst* som använts i analysen och initialt etiketterades bilderna i Photoshop Elements utifrån traditionellt kvinnliga och manliga egenskaper/handlingar. Till etiketterna lades också heteronorm och ”hjärtan & rosa”. Egenskaper/handlingar: ängslig/rädd, ”gör-löser uppgifter trots rädsla”, ”arg”, ”känslig/gråter”, ”tuff/modig”, tävlingsinriktad, handlingskraftig.

Analysschema

För att titta på samtliga nummer av tidningen på samma sätt upprättade jag ett enkelt analysschema⁵⁰. Det är en möjlig felkälla i denna typ av kvalitativ forskning, att forskaren lägger sina egna värderingar och sina egna erfarenheter i resultatet. Jag har försökt att undvika detta med hjälp av analysschemat.

⁴⁹ <http://www.statensmedierad.se/download/18.2f86e6de1501d30083328052/1444051902924/checklista-konsstereotyper-ver1.pdf> 2015-12- 15 10.19.

⁵⁰ Se bilaga 2.

Historisk bakgrund och kontext

Handbok för hästvänner – ridande fruntimmer i början av 1900-talet

1911-1913 ges den andra upplagan av CG Wrangels hippologiska mästerverk ”Handbok för hästvänner” ut. Carl Gustav Wrangel (hädanefter kallad Wrangel) grundade *Allmänna Nordiska Hästskötarskolan* 1868, strax utanför Jönköping och han grundade också den första veckotidningen för hästintresserade läsare: *Tidning för hästvänner*. Han ägnade större delen av sitt liv åt hästar och ridning och arbetade under många år utomlands i olika europeiska länder. Wrangel har ett kapitel i sin handbok som explicit behandlar kvinnors ridning och ridning i damsadel. I slutet av kapitlet gör han dock ett intressant ställningstagande som tar udden av allehanda spekulationer om huruvida kvinnor kan rida som män, eller inte.

Några särskilda föreskrifter för damer, som rida i herrsadel finnas icke, utan hänvisar jag till afdelningen för herrarnas ridning.⁵¹

Därmed inte sagt att han med våra nutida ögon sett hade ett jämställt synsätt. Han förklarar att flickor inte bör rida förrän de uppnått en ålder av sexton år med hänvisning till deras ryggar. Han har ett belysande citat om ridsportens ”välgörande inflytande äfven på damerna”:

Det finns intet säkrare medel att förläna ny fågning åt kindens i balsalen vissnade rosor, än en timmes rask ridt, och det kan tagas för afgjort, att våra fruntimmerläkare skulle få långt mera ledighet, om damerna, mera än nu sker, på hästryggen och i det fria, ville söka bot för lifvets små krämpor, ett svidande hjärta och ett tårfylldt öga icke undantagna.⁵²

Wrangel beskriver dock att en kvinna skall ha samma egenskaper som en man när det kommer till ridning. Lugn, tålmod, vaksamhet och sinnesnärvaro lyftes fram tillsammans med ”håg för ridsporten, hvarjämte ett visst mått af oförskräckthet är oundgängligt för vinnande af trygghet i sadeln.”⁵³

Demokratisering av ridningen 1940-talets Sverige

Ridsporten har feminiserats under den senare hälften av 1900-talet. I samtliga forskningsbakgrunder som jag läst, tar författarna upp att ridkonsten till största del varit en enkönad företeelse, såväl i Sverige som i andra delar av världen. I Sverige sker det dock någonting unikt under 1940-talet, det skapas ett förbund som har för avsikt att sprida ridning

⁵¹ Wrangel, Carl Gustaf, *Handbok för hästvänner*, Facs.-uppl., Höök, Tranemo, 1988, sidan 204-236

⁵² Wrangel, 1988, sidan 204

⁵³ Wrangel, 1988, sidan 205.

som fritidsaktivitet, att demokratisera ridningen om man så vill⁵⁴. I Sverige hade man med oro uppmärksammat framförallt två faktorer, att den svenska varmblodiga hästen till antalet var på stark nedgång och att arméns tillgång till hästar krävde att hästen användes även i fredstid. 1948 grundas mot denna bakgrund *Ridfrämjandet*, en organisation som de kommande decennierna skulle bidra till att göra ridsporten till en nationell folkrörelse. Från *Ridfrämjandet* kunde t.ex. ridskolor söka pengar för att bygga ridhus, dessa statliga medel låg till grund för att ridningen kunde bli ett året runt-intresse. I *Ridfrämjandets* regi utvecklades också stallet och ridskolan till en fritidsgård med utbildningar och aktiviteter. Tjejer, flickor och kvinnor tog successivt över verksamheten på landets ridskolor.⁵⁵ Fritiden som begrepp var också på frammarsch och från 40-talet blir fritid en ny och alltmer utbredd företeelse i Sverige. Arbete och fritid separeras och i denna era skapas idrottsrörelsen i landet. Både från statligt och kommunalt håll har man valt att stötta idrotts- och fritidsaktiviteter med skattemedel. Det har setts som ett led i att dels hålla ungdomen sysselsatt med vettiga aktiviteter och dels som en friskvårdsåtgärd. Statens tanke om meningsfull fritid och behovet av hästar i fredstid för arméns vidkommande var således viktiga grundstenar för tillkomsten av *Ridfrämjandet*. Instiftande av detta förbund och tillkomsten av ridhus och ridskolor har blivit synonymt med demokratisering och senare feminisering av ridsporten i Sverige.

Män i styrelserna

Svenska Ridsportförbundet som bildades av *Ridfrämjandet* tillsammans med Svenska ponnyavelsförbundet, SRC- Svenska Ridsportens Centralförbund och SLRC- De Svenska Lantliga Ryttaföreningarnas Centralförbund, har till i år inte haft någon kvinnlig ordförande. I sin skrift *Kalla fakta om män och kvinnor inom svensk idrott och ridsport*, skriver Margareta Borg:

Stallet är tjejernas domän. Men i ridsportens styrelser sitter männen. Bakom Riksidrottsförbundets siffror döljer sig många intressanta uppgifter.⁵⁶

Ridsporten i Sverige idag

Ridsporten i Sverige är en omfattande idrott. Nedan följer fakta hämtat från Svenska Ridsportförbundet för att belysa detta och ge dig som läsare en uppfattning om ridsportens betydelse:

Fritid och tävling för en halv miljon svenskar (Sponsor Insights 2011).

⁵⁴ Mårtenson, Jan, *Ridkonsten i Sverige: historien om hästarna, Strömsholm och mästarna*, Wahlström & Widstrand i samarbete med Beridna högvakten, Stockholm, 2015, sidan 114-116.

⁵⁵ SOU 1945:46.

⁵⁶ Tjejsport och gubbstyre? *Kalla fakta om män och kvinnor inom svensk idrott och ridsport*.

Sveriges näst största ungdomsidrott, bara fotbollen är större, räknat på antal sammankomster för utbetalat LOK-stöd (RF 2012).

Andra största idrotten bland tjejer 13-20 år, räknat på antal utövare. Bara fotbollen är större (SCB 2011).

Ridsporten ligger på andra plats, efter gymnastik, sett till antal tävlings- och träningsaktiviteter bland kvinnor i åldern 7-70 år (SCB 2011).

Femte mest populära publiksporten vid tävlingar, räknat på åskådare i åldern 7-70 år (SCB 2011).

Cirka 5 miljoner ridtimmar genomförs varje år på landets ridskolor (2011).

Svenska Ridsportförbundet har drygt 150 000 medlemmar, varav 55% är under 21 år (2013).

125 000 motions- och lektionsryttare.

4 000 ryttare med funktionsnedsättning.

213 281 utbildningstimmar under 17 901 arrangemang med totalt 137 951 deltagare. Det placerar ridsporten på andra plats, bakom fotbollen, vad gäller studieverksamhet inom RF:s medlemsorganisationer (RF 2012).⁵⁷

Uppsatsens kontextuella sammanhang

Lena Forsbergs avhandling om flickors identitetsskapande processer i stallet belägger att flickor och tjejer utvecklar en rad olika färdigheter i stallet såsom handlingskraft och ledarskap. Att stallet fungerar som en frizon från smink, utseendefixering och killar fastslogs och har kanske också varit en gängse uppfattning om stallmiljön. Sagan vore all om det inte redan sju år senare kommer en undersökning som polemiserar mot denna bild.

Som tidigare beskrivits närmre, genomfördes vid Göteborgs universitet denna omfattande undersökning som publicerades 2014. I rapporten beläggs att ”ridtjejer” är mer negativa till sina kroppar än andra tjejer, i yngre år och att barn redan vid sex års ålder är medvetna om olika idrottsgrenars könsmarkering.

Det är framförallt med dessa två avhandlingar som bakgrund denna uppsats tar sitt avstamp. Istället för att intervjua människor som är aktiva inom ridsporten har jag för avsikt att belysa frågan ur ett nytt perspektiv. All media påverkar läsaren, medvetet eller omedvetet. Det är därför spännande att efterfråga vilka normer som framhålls i hästtidningar som läses av såväl

⁵⁷ <http://www3.ridsport.se/Svensk-Ridsport/Statistik/> 2015-11-12 Klockan 15:28.

barn och unga vuxna, av flickor och tjejer med ett hästintresse som gemensam nämnare. Kan innehållet i *Min häst* tänkas ha bidragit till utvecklingen som uppmärksammas 2014?

Undersökning och analys

Undersökningen delas upp i de olika årtiondena. Till källmaterialet för de olika årtiondena ställs samma frågor, med analysformat⁵⁸ som grund och dessa redovisas uppdelade per årtionde. Därefter följer en sammanfattande och jämförande analys kopplad till uppsatsens forskningsläge. I varje tidning analyseras följande delar:

Omslagets framsida

Omslaget möter läsaren direkt i affären och är det som skall attrahera till köp av tidningen. Många prenumererar på tidningen men den säljs i tidningshyllorna i de flesta affärer som saluför tidningar vilket gör att den behöver tilltala den förväntade läsekretsen. Detta gör en närmare studie av tidningens omslag relevant. Det ger en bild av vem man vill attrahera och vad tidningen har för avsikt att tillföra läsaren. Tidningen räknas som en serietidning och självklart tar serierna stor plats i tidningen men saluförs serierna även på framsidan, eller är det andra delar av tidningen som tar plats på omslagen?

Tidningens baksida (sista sida)

Jag väljer att ta med baksidorna som ett eget avsnitt då de också är exponerade för köparen i affären utan att tidningen öppnas.

Huvudserien

Huvudserien i varje nummer är den som kommer först av serierna i tidningen. Ofta är det denna som utgör en av rubrikerna på tidningens omslag och som skall locka till köp.

Layout och typsnitt

Tidningens genomgående layout undersöks i varje nummer utifrån färg, form och symboler.

Foton och reklamannonser

Samtliga foton och reklamannonser i tidningarna undersöks utifrån analysformatet.

⁵⁸ Se bilaga 2

1970-talet

Undersökta nummer:

1972, nummer 1
1973, nummer 17
1974, nummer 27
1976, nummer 1

Omslagens framsidor

Omslagen består till största del av ett fotografi föreställande hästar och flickor. Samtliga foton utom ett är tagna ur ett grodperspektiv, det vill säga underifrån. Ur ett maktperspektiv är detta ofta använt vid fotografier av män, här är det flickor och unga tjejer tillsammans med hästar på samtliga fotografier. Ett av foton är taget framifrån, ur ett likvärdigt perspektiv. Det är inte poserande bilder och med det menar jag stylade modellbilder, utan foton ser ut som vore de tagna i farten under pågående aktivitet. På samtliga bilder utom en sitter tjejerna/tjejen till häst, det tolkar jag som aktivt. Utifrån Plymoth⁵⁹, Andersson/Radovic⁶⁰ och Hedenborgs⁶¹ forskning skiljer omslagsbilderna därmed sig då det dels är tjejer på bilderna och dels aktiva tjejer som rider på hästarna. Den bild där flickan istället kramar sin häst och har hunden på hästens rygg skulle kunna tolkas både som passiv och aktiv. Bilderna är tagna ute i naturen och vid olika årstider. Ingen av bilderna visar träning eller tävling utan verkar mer tagna vid fritidsridning. Tjejernas kläder ser enkla ut och verkar inte vara utvalda för att upprätthålla något mode, eller stil. Tjejerna på foton är inte namngivna. Tidningens omslag har klara grundfärger, blått, gult och rött. Under 70 talet finns en mening som tilltalar läsaren direkt.

⁵⁹ Plymoth, 2013, sidan 153.

⁶⁰ Andersson Radovic, 2011, sidan 11-15.

⁶¹ Hedenborg, Susanna "Till vad fostrar ridsporten? En studie av ridsportens utbildningar med utgångspunkt i begreppen tävlingsfostran, föreningsfostran och omvårdnadsfostran" Educare;1, sid. 61-78

”SERIETIDNINGEN FÖR OSS SOM GILLAR HÄSTAR”⁶² Det står således inte uttalat att målgruppen för tidningen är tjejer som gillar hästar. Under 70-talet ändras logotypen för tidningen från ett lite kantigare typsnitt till ett något rundare. Ett av omslagen har endast en rubrik ”Är du rädd för hästar?”. Det är traditionellt en egenskap kopplad till femininitet – att vara rädd. Det går utifrån dessa omslag inte att göra en jämförelse av hur tjejer respektive killar skildras i tidningen. Det vore spännande att se om en man hade fotograferats annorlunda än tjejerna utifrån Andersson/Radovic⁶³ undersökning där de belägger att män ofta skildras tillsammans med ett heteroalibi, de skildras på ett sätt som visar en tydlig heteronorm. Inte heller i jämförelse Hedenborgs⁶⁴ studier om stallbackskultur och omvårdnad är tre av omslagen representativa. Tjejerna sitter till häst, de framställs inte i stallet. Bilderna visar ostylade tjejer, långtifrån den märkeshets och det utseendefokus som projektet TJEJ:ISKT⁶⁵ utkristalliserar.

Omslagets baksida

Under 70-talet finns det bilder på olika hästar på tidningens baksidor. Dessa är ibland avbildade med någon ram och bildtexten berättar varifrån hästen kommer och vem som äger den. Hästens namn och ras finns då också med. I något nummer finns en kalender med utgivningsdagar för tidningen. Könsneutralt och skulle därmed lika gärna kunna attrahera en tjej som en kille⁶⁶.

Huvudserien

Nummer 1, 1976: ”Ludvig”

Text: Letty Teckningar: Oscar

Serien handlar om avundsjuka när en av tjejerna i stallgänget får en egen häst.

Nummer 17, 1972: ”Tack vare Alice”

Text och teckning framkommer inte.

Serien handlar om en tjej vars häst behöver ha en get med sig för att kunna prestera på tävlingsbanan.

⁶² *Min häst* nummer 1, 1976. Omslag.

⁶⁴ Hedenborg, Susanna, *Arbete på stallbacken: nittonhundralets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, 1. uppl., idrottsforum.org, Malmö, 2008 sidan 36-44; 75-77; 157-160.

⁶⁵ Lunde, Carolina, 'Ridtjejer mer negativa till sina kroppar', *Svensk idrottsforskning.*, 2014(23):3, s. 26-30, 2014 <http://centrumforidrottsforskning.se/idrottsforskning/tidningen-svensk-idrottsforskning/>. TJEJ:ISKT

⁶⁶ Bryngelson Elin och Green Sanna, *Cool bollpistol eller glittrig sminkväska – en kvalitativ komparativ undersökning av teckande serier för barn ur ett genusperspektiv*. Examensarbete, 2008, Högskolan i Kalmar, programmet för medieproduktion och journalistik.

Nummer 1, 1972: ”Oj, vilken sommar”

Text och teckning framkommer inte

Serien handlar om en tjej som under sitt sommarlov skall lära sig rida, mot sin vilja.

Nummer 27, 1974: ”Envisa Linda”

Text och teckning framkommer inte.

Serien handlar om en tjej som vill bli ridlärare trots vuxnas invändningar.

I samtliga serier är huvudpersonen en tjej. Egenskaper som utkristalliseras hos tjejerna är att de löser uppgifter trots att de är ängsliga eller rädda. Att de är tuffa och tävlingsinriktade samt handlingskraftiga. Det är således crossover-egenskaper, inte de som generellt sett i samhället förknippas med femininitet. Det stämmer väl in på Lena Forsbergs avhandling och licentiatuppsats⁶⁷. Tjejerna utövar ledarskap och de är handlingskraftiga, ställs inför olika utmaningar. Det förekommer positionering gentemot andra som har mer pengar, uppfattas som snobbigare vilket ligger i linje med ”Hästtjejer – formationer av genus och klass i stallet”⁶⁸. Däremot förekommer manliga hästkötare i polemik till Susanna Hedenborgs forskning där detta inte är vanligt förekommande. Generationsperspektivet som Hedenborg tar upp i ”Från den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå”⁶⁹ är dock tydligt. Det är de äldre personerna som bestämmer, oavsett om det är föräldrar eller ridlärare. Heteronormativiteten som tas upp i ”Ridsport ur ett queerfeministiskt perspektiv”⁷⁰ är tydlig i de fall då interaktion sker mellan tjejen som är huvudperson och en kille i samma ålder. Killen framställs som tydligt hetero och är tämligen framfusig mot tjejen i en av serierna. Männens skildras dock inte med några ytterligare normalitetsalibin utan deltar i stallets uppgifter, då ofta som hästägare eller stallägare/ridlärare.

⁶⁷ Forsberg, Lena, *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer i stallet*, Luleå tekniska universitet, Licentiatavhandling Luleå : Luleå tekniska universitet, 2007, Luleå, 2007
[http://pure.ltu.se/portal/sv/publications/att-utveckla-handlingskraft\(e0bbdf80-6aa1-11dc-9e58-000ea68e967b\).html](http://pure.ltu.se/portal/sv/publications/att-utveckla-handlingskraft(e0bbdf80-6aa1-11dc-9e58-000ea68e967b).html)

Forsberg, Lena, *Manegen är krattad: om flickors och kvinnors företagsamhet i hästrelaterade verksamheter*, Luleå University of Technology, Diss. (sammanfattning) Luleå : Luleå tekniska universitet, 2012, Luleå, 2012

⁶⁸ Wahl, Alice, *Hästtjejer – formationer av genus och klass i stallet*. Kandidatuppsats, Institutionen för Kultur och lärande, genusvetenskap. Vårterminen 2014. Södertörns högskola.

⁶⁹ Hedenborg, Susanna, ”Från den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå - Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet.

<http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Barnboken/Barnboken%202006%20nr%201/Hedenborg.pdf>

⁷⁰ Stockstad, Moa, *Korta tyglar?: en queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*, Högskolan, Inst. biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Borås, 2007.

Layout och typsnitt

Tidningarnas layout är enkel. Det förekommer inte några hjärtan, eller andra traditionellt feminina symboler. Färgerna som används är grundfärger, och enkla typsnitt är genomgående. Det skulle kunna vara könsneutrala tidningar som studerats under 70-talet om jag relaterar till uppsatsen som undersökt olika seriemagasin och delat upp dessa i könsneutrala, tjejer och killar.

Annonser

I de undersökta tidningarna förekommer endast en annons. Den gör reklam för ett bälte och består av en tecknad bild av bältet. Texten är svart på vit botten. Inga andra attribut, eller färger. I övrigt förekommer inte annonser för annat än Min Hästs egna annonser om prenumeration och hästklubb. Det förekommer således inte någonting som skulle kunna förklara den utveckling som projektet TJEJ:ISKT vittnar om med märkeshets och utseendefokusering.

Foton

Inuti tidningen förekommer det få fotografier. Det är omslagsbilden och någon läsarbild. De senare är ”fotoautomat-bilder” i svartvitt och är inte stylade. Fotona är antingen på hästar, eller på människor och hästar tillsammans. Relationer som åskådliggörs är mellan människa och häst och då med ett kärleksfullt patos. Bilderna utstrålar aktivitet och är tagna i den miljö där motiven hör hemma. Det vill säga i naturen, eller på en ridbana. Jag uppfattar ingen uttalad heteronorm i bilderna. Fotona stämmer väl in på de slutsatser som Lena Forsberg drar, att stallet fungerar som en frizon utan utseendefokus.

1980-talet

Undersökta nummer:

1981, nummer 15.
1982, nummer 11.
1982, nummer 18.
1986, nummer 1.

Omslagets framsida

Även under 1980-talet består tidningens framsidor av fotografier, oftast är fotografierna på hästar. Ett fotografi är taget på vintern och det är svårt att se om det är tjejer eller killar. De tolkar (åker skidor) efter två hästar, bilden är således tagen med ett aktivt motiv. Den är tagen lite ovanifrån och personerna på bilden är inte namngivna utan det står enbart att hästarna och tjejerna kommer från Håbo ridklubb. Fotot är taget av en namngiven man. Bildtexten uppmanar läsaren att prova på att låta kompisen tolka när hen rider. Tidningarnas omslag håller en likartad layout med fotot högercentrerat och utdrag ur tidningens innehåll till vänster. Färgerna är ljusa, gult, grönt och vitt. Logotypen är likartad och något mjukare än på 70-talet. Det är ett neutralt omslag utifrån genusattribut, de symboler som används är hästske och ”taggad” kant på en cirkel. Tidningen skulle kunna tilltala såväl killar som tjejer och har inte de attribut såsom rosa, glitter, dockor och annat som tjejtidningar har i ”Cool bollpistol eller glittrig sminkväska”. Utifrån den enda bilden som har mänskligt motiv kan ingen märkes, eller utseendehets skönjas såsom TJEJ:ISKT vittnar om, trettio år senare. Det skulle kunna benämnas som tufft att tolka efter hästarna och tjejerna gör detta tillsammans. De framställs inte som hästskötare, kopplat till Hedenborg.

Omslagets baksida

Nummer 15, från 1981 har en baksida med traditionellt feminina attribut. Den är en tecknad almanacka med ett stort rosa hjärta med en tecknad häst och människa som tittar kärleksfullt på varandra. Nästa granskade nummer (nr 11 -82) har en helt annan karaktär på baksidan. Det är två foton med tävlingsklädda tjejer. På den ena bilden står tjejerna uppställda med sina

hästar i en skogsmiljö, således passiv. Särskilt i förhållande till bild nummer två där en tjej till häst fotograferas över ett hinder i full aktion på en tävlingsbana. Hinderbilden går i polemik med den omvårdnadsfostran som Hedenborg⁷¹ uttrycker och att tjejer skulle vara mindre tävlingsinriktade än vad pojkar är⁷². Att det är tjejer som är i fokus på båda bilder bryter mot gängse norm att killar fotograferas⁷³. Ryttaren som hoppar är namngiven med för och efternamn. Tredje numret har ett hästfotografi på baksidan. Det fjärde numret ((nr 1 -86) skiljer sig dock markant från övriga hittills analyserade. Här gör en annons reklam för tidningen *Lilla Fridolf*. En stor färgbild av en kille med en för tiden avancerad kamera i handen utgör huvudfokus i bilden. Han strålar av glädje och i bildtexten får vi veta att han vunnit kameran från Lilla Fridolf och att han gör en skoltidning alldeles själv. Den är tagen i en miljö med ett skrivbord i bakgrunden samt en hylla med priser (pokaler) på. Han bär skjorta med en grå tröja över. Neutrala färger. Han ler stor och tittar rakt in i kameran i ett neutralt perspektiv. Det är en stereotypisk bild av en kille utifrån mitt analyschema.

Huvudserien

Nummer 15, 1981: "Början till slutet"

Manus: Bengt-Åke Gras

Illustration: Oscar

Serien handlar om en tjej som faller av sin häst och hamnar i rullstol och hennes envisa kamp för att komma tillbaka på hästryggen.

Nummer 11, 1982: "Broknäsflickorna – Nu när hästarna går så bra"

Text: Ylva Ericson

Bild: Ola Ericson

Serien handlar om fyra tjejer som ger allt för sina hästar. I detta avsnitt har de anmält sig till en hopptävling och man får följa dem före, under och efteråt.

Nummer 18, 1982: "Vissa borde inte få ha hästar"

Text och illustration: Framgår ej.

Serien handlar om två tjejer och deras arbete i ett stall och ridskola där ägaren är en alkoholiserad äldre man.

Nummer 1, 1986: "Mulle – världens mesta häst!"

Manus och teckningar: Lena Furberg

Serien som är återkommande i samtliga nummer av tidningen från 80-talet handlar om en liten vit odräglig ponny som är synnerligen bortskämd av sin matte.

⁷² Linghede, Eva & Larsson, Håkan, "Jag är en normal kille liksom" [Elektronisk resurs] : Att göras och göra sig till ridsportkille, Gymnastik- och idrottshögskolan och Svenska ridsportförbundet, 2013 <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-3058>.

⁷³ Andersson Radovic, 2011, sidan 11-15.

I serien ”Början till slutet” där tjejen faller av sin häst och hamnar i rullstol sjuder tjejen av handlingskraft, mod och tävlingsinriktning. Det är överhuvudtaget inget fokus på rädsla, eller tvivel. Hon skall tillbaka på hästryggen, så är det. Hennes föräldrar stöttar henne,. Hennes tränare är man diskuterar med läkaren som är man hur hon skall kunna rida igen. Här har vi en tjej med målmedvetenhet och tävlingsinriktning, mod och handlingskraft. Faller väl in i Lena Forsbergs forskning om stallet som ledarskola. Vi har en tydlig heteronorm som anknyter till *Ridsport ur ett queerfeministiskt perspektiv* och vi har män som är rådgivande och kunniga (läkaren och tränaren) vilket faller väl in i Hedenborgs forskning. Monica som tjejen heter är dock ridlärare för de yngre flickorna men vägrar att komma och hålla lektioner eftersom hon sörjer sin tävlingskarriär. Man följer tjejen hårda kamp och till slut slipper hon rullstolen och utför massor av sysslor på ridskolan, bland annat tränar hon hopplaget och målar tak. Den manliga tränaren är till sist den som genom en bekant som är kiropraktor, även han är man, räddar Monikas karriär. Hon blir så frisk att hon kan rida igen. Tjejen har således traditionellt maskulina egenskaper. Dock är det männen som är de som kommer på lösningarna och har de högre positionerna. I hopplaget ingår både tjejer och en kille, det är inte betonat på något sätt, förutom att han beklagar sig skämtsamt då han får en lyckospark i baken före tävling. Det finns ingenting uttalat i serien som handlar om utseende, eller klädsel, däremot har alla medverkande välsvavade kroppar.⁷⁴

Mulle, den lilla vita ponnyn, finns analyserad i ”Cool bollpistol eller glittrig sminkväska” och de tolkar en bild av honom där han rusar iväg över ett hinder med sin ryttare:

Hästen har tagit bletslet i munnen och rusar i väg över hinderet med egen vilja och det ser dessutom ut som att han har ett mål längre fram som han planerar att ta sig till vare sig ryttaren vill det eller ej. Hästen, som är man, tar alltså kontroll över ryttaren som är kvinna, trots att det bör vara ryttaren som har kontroll.⁷⁵

Jag väljer att ta med deras tolkning eftersom jag aldrig hade kommit på att tolka in hästens kön. Detta är mycket intressant och jag tar det med eftersom det visar på en inbyggd problematik vid tolkning av källor.

⁷⁴ Lunde, Carolina, 'Ridtjejer mer negativa till sina kroppar', *Svensk idrottsforskning.*, 2014(23):3, s. 26-30, 2014 <http://centrumforidrottsforskning.se/idrottsforskning/tidningen-svensk-idrottsforskning/>. TJEJ:ISKT

⁷⁵ Bryngelson Elin och Green Sanna, *Cool bollpistol eller glittrig sminkväska – en kvalitativ komparativ undersökning av teckande serier för barn ur ett genusperspektiv*. Examensarbete, 2008, Högskolan i Kalmar, programmet för medieproduktion och journalistik.

I Broknäsflickorna är tjejerna på en ridskola och tittar efter mamman till en av tjejernas häst. De går oförskräckt in och letar i stallet men får strax hjälp att hitta av en kvinna som jag tolkar som ridskoleansvarig/chef. Denna kvinna är den första i serierna som tecknats med lite mer hull. De passar på att beställa namnskyltar som till och med passar in i färger i deras stall av en tjej på ridskolan. En av tjejerna har utan att de andras vetskap anmält dem till en hopptävling. Problemet är att ridbanan inte går att rida på men de löser det hela genom att låna en sandvolt några kilometer längre bort på ridskolan. Deras tränare som är man⁷⁶ kommer och tränar dem där. En av tjejerna får feber och får hjälp att rida sin häst som bockar med den nya ryttaren. Det enda som sägs är ”HOPPSAN!” och ”Vad är det med honom nu då? Du får finna dej, Frasse. Din matte är sjuk.” Ingen rädsla, eller övrig uppståndelse om denna händelse alltså. Modiga och tuffa tjejer. På tävlingsdagen är det en av tjejerna som yttrar sig nervöst men den andra besvarar det med Sch!. Därefter nämns inte någon mer nervositet. En av hästarna river framhoppningshindret och kommentaren blir ”Du får sparka på honom bättre. En gång till!” Ord och inga visor, här skall det tävlas.

I serien ”Vissa borde inte få ha hästar” kommer huvudpersonerna, två tjejer till stallet igen efter sommaren. De uttrycker att de längtat till stallet och den ena tjejen tycker att det är hemskt att hon blev medtvingad till Österrike av sina föräldrar när hon hellre varit hemma i stallet. På stallplanen ropar tjejerna från stallet bredvid, som beskrivs som finare att ”Sörling” (mannen som förestår stallet där huvudpersonerna håller till) inte syns till. De kommenterar ”Typiskt Sörling” Jag kan inte fatta hur man kan rida på hans stall!” ”Nä! Han sitter väl någonstans och super sej full!”⁷⁷ Myran och Py som huvudpersonerna kallas konstaterar att dörren är låst och att det är alldeles mörkt i stallet och står en stund villrådiga. Därefter tar den ena tjejen upp en sten och krossar en ruta, tjejer från den intilliggande ridskolan ansluter. De uttrycker oro över Sörlings reaktion men Myran konstaterar frankt: ”Det struntar jag i! Hjälp mej opp nu, Py!” När tjejerna går därifrån säger de ”Men som sagt! Är man så dum att man vill rida i det där smutsiga stallet så...” De andra fnissar. Inne i stallet är det smutsigt hos hästarna och de har inte fått mat. Py och Myran sätter genast igång att fodra och mocka och de talar om vad de skall göra om inte Sörling kommer. De säger ”Bara inte Sörling går på fyllan igen!!” och de konstaterar att de får ta hand om lektionerna och ridskolan. Serien fortsätter i

⁷⁶ Hedenborg, Susanna, *Arbete på stallbacken: nittonhundralets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, 1. uppl., idrottsforum.org, Malmö, 2008.

samma stil och det är ju ett vansinnigt ideal som målas upp. En supande gubbe och unga tjejer som tar hand om verksamheten. Här kan vi tala om omvårdnadsdiskurs och män med makt.⁷⁸

Serierna under 80-talet är, fränsett Mulle, skildringar från ridskolor och stall där tjejerna jobbar, rider och tävlar. I samtliga är det dock äldre män som är tränare, stallägare, läkare osv. Jag har svårt att se att serien med den alkoholiserade stallägaren/ridläraren skulle kunna tryckas idag. Den är faktiskt gräslig.

Layout, typsnitt

Till största delen består tidningarna av serier under 1980-talet. Färgerna går i blått, gult, grönt, vitt och det är ett lite rundare typsnitt på rubriker.

Annonser, foton

Under 80-talet råder det i vissa nummer inte någon tvekan som vem som är tidningens primära målgrupp. Barbie-annonserna gör entré och återfinns på flera baksidor. Men det finns även under 80-talet tidningar utan annonser, en baksida har till exempel foton tagna med maskulina attribut, tjejerna avbildas sittande till häst och fotot är taget underifrån - (grodperspektiv). På bild nummer två är det en tjej som hoppar över ett hinder med sin häst, hon ser målinriktad ut och bilden är tydligt tagen i ett tävlingssammanhang eftersom hon har tävlingskläder på sig. På en hopptävling inom ridsporten skulle på 80-talet ryttaren vara klädd i svart, eller blå kavaj och vita ridbyxor samt svarta ridstövlar. Även bild ett där flera tjejer sitter till häst har tävlingsattribut, samtliga tjejer är tävlingsklädda. I nummer 18 finns fem svartvita bilder som föreställer människor med, eller utan hästar. Dessa är samtliga män och tagna ur ett grodperspektiv. Männerna tittar inte in i kameran och de ler inte. Männerna är inte stylade men ser tuffa ut. Särskilt är där två bilder av en man i ett westernreportage och han ser väldigt traditionellt heteronormativ ut och fotograferas med en sammanbiten min.

1990-talet

Undersökta nummer:

1992, nummer 1.
1992, nummer 26
1996, nummer 1-2
1996, nummer 8

⁷⁸ Hedenborg, Susanna, "Från den svarta hingsten till Klara, färdiga , gå - Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet.
<http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Barnboken/Barnboken%202006%20nr%201/Hedenborg.pdf>

Omslagens framsida

Omslagens motiv är i samtliga förutom ett fotograferade hästar. Ett av omslagen är tecknat. Färgerna går i blått och grönt och logotypen är lila, vit och orange-gul. Typsnitten är olika men tämligen könsneutrala. Omslagen skulle kunna attrahera både tjejer och killar.

Omslagens baksidor

På baksidorna i dessa nummer finns reklam för andra tidningar, t.ex. *Kalle och Hobbe*. Målgruppen för Min häst blir extra tydlig på en baksida där det med versaler står "BARA FÖR TJEJER", och reklamen är för ett spel som heter Tjejsnack.⁷⁹ Jag tänker återigen på hästintresserade pojkar, vad läser de?⁸⁰ Tidningens innehåll spelar kanske inte så stor roll om de möts av den texten när de vänder på tidningen i affären.

Huvudserierna

Nummer 1, 1992: "Den allra första gången..."

Av: Lena Furberg

Serien handlar om en flicka i tidernas begynnelse som rider för första gången i historien. (fiktiv)

Nummer 26, 1992: ""8 skäl att älska hästar"

Manus: Ingrid Sandberg Bild: Salmeron Textn: Andersson

Serien tar upp huvudpersonen Mias åtta skäl till att älska hästar.

Nummer 1-2, 1996: "Tiden med Flashman"

Manus och teckningar: Lena Furberg

⁷⁹ Min häst, nummer 26, 1992.

⁸⁰ Lingham, Eva & Larsson, Håkan, "Jag är en normal kille liksom" [Elektronisk resurs] : Att göras och göra sig till ridsportkille, Gymnastik- och idrottshögskolan och Svenska ridsportförbundet, 2013 <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:gih:diva-3058>.

Serien handlar om två ridskoletjejer och deras sköthäst Flashman.

Nummer 8, 1996: ”Svart hämnd”

Manus: Noomi Hebert Artwork: Lena Furberg

Serien handlar om huvudpersonen Lina som skall få en egen häst men blir en mordgåta med Linas storsyster som hjältninna.

I serien som blir en mordgåta är båda huvudpersonerna flickor. Storasystern visar på handlingskraft och begåvning när hon till sist räddar sin lillasyster och får fast mördaren. Inte ens i slutet när mördaren är infångad dyker någon man upp, hon har buntat ihop mördaren och lagt honom över hästryggen. Ledarskap, handlingskraft och mod, helt i enlighet med Lena Forsbergs forskning.

Flashman är en häst som ägs av ridläraren (kvinna) på stallet där de två huvudpersonerna är skötare på honom. De avgudar honom och tar hand om honom på allra bästa sätt och ridläraren tävlar frekvent och vinner. En dag får tjejerna veta att Flashman skall säljas eftersom ägarinnan blivit erbjuden en mycket stor summa pengar för hästen. Flickorna blir förtvivlade och gråter och våndas, kan inte koncentrera sig på skolan. Den ena flickan får i sin sorg för sig att skada hästen men besinnar sig i sista stund och historien slutar med att flickorna istället är tacksamma för den tid de fått med hästen. Tjejer som hästskötare med ett stort patos för omvårdnad av hästen återfinns i Hedenborgs forskning. Att tjejerna älskar hästen men ändå offerar sitt välmående för att hästen skall få det bra och få tävla som den är duktig på stämmer väl överens med det Hedenborg konstaterar i Klara, färdiga...⁸¹

I serien om 8 skäl att älska hästar går huvudpersonen, Mia igenom olika delar i livet som är svåra, bland annat skolan med mobbning och föräldrar som bråkar med henne. I en av serierutorna säger en kille ”Du får väl gifta dej med en kuse. Som du stinker finns det väl ingen normalt funtad kille som vill ta i dej med tång.” Heteronormativitet och utsatthet och stallet som en frizon återkommer i denna serie och harmonierar med forskningslägets resultat.⁸²

⁸¹ Hedenborg, Susanna, ”Från den svarta hingsten till Klara, färdiga , gå - Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet.
<http://www.sbi.kb.se/Documents/Public/Barnboken/Barnboken%202006%20nr%201/Hedenborg.pdf>

Layout och typsnitt

Layouten under 1990-talet är mest neutral av alla årtionden. Det är rena grundfärger och raka typsnitt genomgående i de tidningar som undersökts.

Annonser och foton

Annonser är som sagt mest för spel och tidningar i dessa nummer. Även annonser för ridläger förekommer och de är enkla i sin utformning utan särskilda könsattribut. Barbie-annonserna finns med även under 90-talet och även McDonalds gör entré på annonssidorna. En annons som sticker ut är Greenpeace. Fotona är dels på tävlingsekipage och dels på intervjuade personer och ett foto sticker ut. Reportaget som bilden hör till handlar om Ullis som är veterinär. Hon framställs inte på något annat sätt än veterinär och hästägare men bilden på henne är tagen ovanifrån och hon tittar lite lurigt och nästan förföriskt in i kameran.

2000-talet

Undersökta nummer

2002, nummer 13

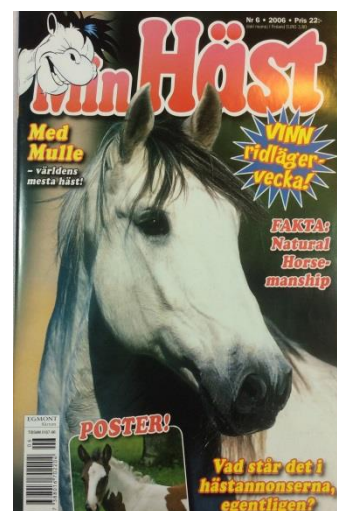
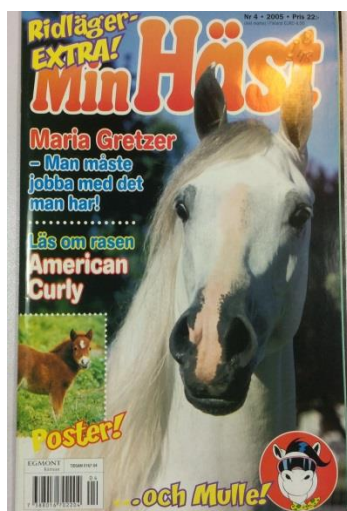
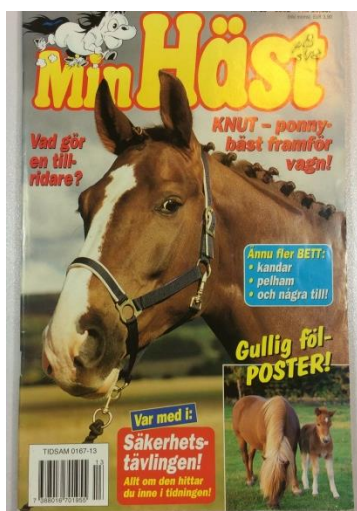
2005, nummer 4

2005, nummer 26

2006, nummer 6

Omslagens framsidor

Logotypen följer en gul-röd färgskala och typsnitten är runda i flera fall. Tre av omslagen har fotograferade hästar och ett är tecknat. På det rider en tjej och en tjej avporträtteras med en ängsligt ansiktsuttryck. Färgskalorna är grått, grönt och blått. Inga hjärtan eller blommor.

Omslagens baksidor

På omslagens baksidor finns annonser från olika företag som säljer hästkläder och utrustning men också en annons om prenumerationserbjudande på *Min häst*

Huvudserierna

Nummer 13, 2002: ”Vägen tillbaka”

Text: Åsa Andersson Bild: Feito

Serien handlar om Åsa som är fälttävlansryttare och som under en tävling går omkull med sin häst och krossar ett ben.

Nummer 4, 2002: ”Mysteriet på Ekebrokvarn”

Tecknad och berättad av Marie Bergström

Serien handlar om två kusiner och deras äventyr en sommar.

Nummer 26, 2005: ”Freddie på Firefoot Farm Del: 8 Tillsammans igen”

Manus och teckningar: Lena Furberg

Serien handlar om huvudpersonen Freddie som skall rida till sin Farfar med en julkaka och väl där händer det spännande och oförklarliga saker.

Nummer 6, 2006: ”Försvunnen”

Manus: Carina Rabe Teckningar: Feito

Serien handlar om en grupp ungdomar som tillsammans med sin ledare tar sig hem från fjällen där de rider en vecka, de råkar ut för diverse strapatser.

Samtliga analyserade serier från detta årtionde är dramatiska. Det händer olyckor och

huvudpersonerna råkar ut för mysterier. Huvudpersonerna är i samtliga fall tjejer och

handlingskraftiga. Den serie som skiljer sig från de övriga är ”Försvunnen”. I den är det både

tjejer och killar som tillsammans tar sig hem. Serien avslutas med ett traditionellt hollywood-

slut där tjejen inser att hon fått känslor för en av killarna i gruppen.⁸³Heteronormen är

övertydlig. I serien är det också en tjej som gråter över en död häst och blir tröstad av en kille.

Möjligen är det den blandade gruppen som gör att de traditionella könsrollerna framträder extra tydligt.

Layout och typsnitt, annonser och foton skiljer sig inte nämnvärt från tidigare decennium.

⁸³ Stockstad, Moa, *Korta tyglar?: en queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*, Högskolan, Inst. biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Gorås, 2007.

2010-talet

Undersökta nummer:

2010, nummer 7-8

2011, nummer 7

2014, nummer 1

2014, nummer 10-11

Omslagens framsidor

Under dessa år går tidningens omslag mer och mer mot rosa färg och mjuka typsnitt med snirklar. På samtliga omslag är det fotografier med hästar och på ett är det en känd artist tillsammans med en av sina hästar.

Omslagens baksidor består av annonser. Två annonser för hästkläder från Hööks som är en ridsportbutik. .. En av reklambilderna föreställer en vacker modell, lång och smal och välsminkad i en häftig outfit. Hon är fotograferad ur ett grodperspektiv och tittar bort, inte in i kameran. Ett klassiskt sätt att fotografera en man på, med andra ord. Hon håller tyglarna till sin häst som kikar fram bakom henne. Bilden utstrålar självsäkerhet och den kan mycket väl utgöra en grund för den klädhets och utseendehets som tjejerna i TJEJ:ISKT upplever. Den andra annonsen från samma butikskedja är inte sämre den. En flicka ler sött och tittar in i kameran iklädd oklanderligt rena kläder och bakom finns bild på hennes ponny med ljuslila mundering, allt matchar.

Huvudserierna

Nummer 7-8, 2010: "Sista gången"

Illustrerad och bearbetad av Marie Bergström. Efter ett manus av Caroline Nilsson. Serien handlar om en tjej som efter en olycka tvingas avliva sin älskade häst.

Nummer 7, 2011: "I havets djup"

Efter en berättelse av Amanda Thunholm. Bearbetad och illustrerad av Marie Bolk.
Serien handlar om en flicka som flyttar med sin familj till Irland och där är med om någonting övernaturligt.

Nummer 1, 2014: ”Malin och Mollys riddagbok”
Manus och illustrationer av Maria Wigelius
Serien handlar om en flicka och hennes dagboksanteckningar från stallet.

Nummer 10-11, 2014: ”Stallkompisar”
Finns även som tv-serie.
Serien handlar om ett stallgäng som deltar i en filminspelning.

Utmärkande för två av serierna är att de är gjorda efter läsarmanuskript som skickats till tidningen i en tävling. Den sista serien, som även finns som tv-serie skiljer sig från samtliga andra serier. I den är interaktionen människorna emellan betydligt mer i fokus än i övriga serier och tjejerna är mer intresserade av att göra tv-karriär än av hästarna. I serien nämns också utseende och kläder på ett sätt som inte gjorts tidigare. Det tycks som att ju närmre dagens datum vi kommer desto mer stämmer tidningens attribut med TJEJ:ISKT.

Layout och typsnitt

Under 10-talet blir layout och typsnitt alltmer rundade och snirkliga. Hjärtan är en mycket vanligt förekommande symbol och hela formatet känns betydligt mer feminiserat än tidigare.

Annonser och foton

Förutom reklamannonserna är där inte någonting anmärkningsvärt med foton i tidningarna i övrigt utifrån genus och maktgranskning. Merparten bilder är på hästar och där människor finns med utstrålar bilderna aktivitet. Annonserna för hästbutiken däremot har ett helt annat bildspråk. Se omslagens baksidor.

Jämförande diskussion, årtiondena emellan.

Inget av omslagen har foto på enbart en människa, utan en häst. Layouten på tidningens omslag skiljer sig åt och förändras under åren mot en mer feminin layout. Logotypen förändras under 80-talet från ett något kantigare typsnitt till ett mjukare.

Under 2010-talet är ofta logotypen rosa. Underrubriker på omslaget försvinner och när det finns text tillsammans med logotypen under 90-talet så innehåller den en uppmaning till köparen/läsaren och berättar om någonting som skall finnas i tidningen. Till exempel

”Ridlägerextra”⁸⁴ ”Vinn en freestyle”⁸⁵ Under 2000-talet har uppenbarligen serien ”Mulle”⁸⁶ vunnit många läsares hjärtan eftersom det ofta hänvisas till att det finns extra ”Mulle-sidor” inuti tidningen. Exempelvis ”Massor av Mulle”⁸⁷ Mulle finns ofta med på omslaget på något hörn.

En baksida som dock motsäger målgruppsfokuseringen till flickor är en annons för tidningen *Lilla Fridolf* som berättar en historia om en kille som framställer en skoltidning och har fått hjälp med pengar till en ordentlig kamera. Att det är en kille som framställs som driftig och skapande av sin egen skoltidning och som får hjälp med teknisk utrustning är dock hegemoniskt maskulina attribut.⁸⁸

90-talet och framåt består tidningens baksidor uteslutande av annonser. Dessa behandlas under egen rubrik. Generellt skulle jag säga att 90-talet och 70-talet är de årtionden som är mest könsneutrala.

Layout i tidningen

Typsnitt i tidningen förändras över tid, liksom tryckpapper. Pappret blir mer glättat ju yngre utgåvor som analyseras. Under 2010-talet består tidningens layoutattribut av hjärtan, rosa och typsnitt med mjukare former än tidigare. Det skapas ett tydligt eget rum för hästintresserade tjejer utifrån Hirdman. Upplevelsen är dock inte att detta rum är underordnat ett manligt ideal. Också färgskalan som används förändras över tid. Under 70-talet är det mer grundfärger⁸⁹ som används och layouten är ren, avskalad. Det kan ha med tryckningsteknik att göra men det kan också ha med att tidningen mer och mer specialiserar sig mot flickor och tjejer. En annan orsak kan vara att utgivningen av tidningen byter förlag eller redaktör.

Annonser

Under 80-talet kommer annonserna att utgöra en del av tidningens innehåll oftast utan fotografier och flertalet gör reklam för olika ridlägerarrangörer. Även annonser för kläder och för hästklubbar förekommer. Någon ridlägerarrangör har med ett foto föreställande en ryttare till häst. Annonsdelen ökar därefter något varje årtionde men håller en förhållandevis till antalet låg andel av tidningens sidor. På 80-talet är det Barbie-annonser, flickleksaker som saluförs och det görs med totalt feminina förtecken och attribut. Generellt är annonserna i

⁸⁴ Min häst nummer 4, 2005. Omslag.

⁸⁵ Min häst nummer 17, 1996. Omslag.

⁸⁶ Mulle är en liten vit ponny som har fullt upp med att ställa till förtret för sin ägare Molly.

⁸⁷ Min häst nummer 7-8, 2010. Omslag.

⁸⁸ Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stablas föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003. Sidan 25-40.

⁸⁹ Till grundfärger räknas gult, blått och rött.

tidningen riktade till tjejer, med undantag för de annonser som gör reklam för andra tidningar. I början av 2000-talet sker en riktning mot att annonserna består av foton när framförallt kläder saluförs. Bilderna utgörs av fotomodeller med perfekt smink och ibland finns en häst med i bilden, dock inte alltid. Jag skulle säga att det är här som ett utseendeideal börjar komma in i tidningen utifrån att läsaren inte kan undvika att se annonserna.

Serierna

Min Häst är en serietidning och serierna behåller genom årtiondena sin särställning i förhållande till sidomfång. Genomgående i serierna finns en tydlig heteronorm, inte i någon tidning framställs någon som annat än sitt biologiska kön eller som homosexuell⁹⁰. En eller flera flickor/tjejer är huvudpersoner i de flesta serierna och i ett fåtal serier finns även namngivna pojkar/killar med. I någon serie har en häst huvudrollen. Föräldrar finns genomgående, när de finns med, i bakgrunden och utifrån stereotypa könsroller. Gränsöverskridande utifrån en traditionell genuskontext är att det från 80-talet nästan uteslutande är äldre/vuxna kvinnor som intar ledarrollen och ”vishetsrollen”. Med detta menar jag att det är en kvinna som är tränare, ridlärare, någon som man beundrar och ser upp till. I ett par serier under 70- och 80-talet finns äldre män med som stallägare, hästägare och tränare. De är i några serier alkoholister eller känsllokalla stallägare, i ett fall både och. Genomgående framställs äldre män under dessa år, då de återfinns, som opålitliga och i med negativa attribut. Dock är det dessa män som bestämmer, som har makten. En jämförelse med Plymoths⁹¹ resultat i granskningen av *Häst & Ryttare* blir här intressant. Hon menar vidare att tidningens bilder framställer män som centrum för sporten medan kvinnor oftare framträder i periferin, som ”stalltjejer”. Den omvårdande delen av ridsporten, omhändertagandet och pysslandet med hästen har blivit dominerande i film, litteratur och media, så även i Svenska ridsportförbundets utbildningsmaterial. Hon menar att den feminisering som omdanar ridsporten i Sverige står i motsats till de krav som sporten faktiskt ställer på sina utövare, krav som normalt sett är manligt kodade; mod, styrka, ledarskap. Plymoth kommer fram till att merparten artiklar och foton i tidningen speglar den kvantitativa dominansen av flickor och kvinnor i periferin av sporten men de är också presenterade som framgångsrika ryttare och i ledande positioner. Pojkar och män är dock överrepresenterade som experter och i

⁹⁰ Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

nyckelroller i organisationen och oftare än kvinnor presenteras de som elitryttare. Tidningen *Häst & Ryttare* framhåller också män och pojkar, enligt undersökningen.⁹²

I någon serie finns föräldrar med, då är det oftast Pappan som är handlingskraftig och hjälpsam. I några serier är ridläraren en man, även senare än på 70 och 80-talet. När jämnåriga killar finns med kommer i flera fall ett klassiskt heterosexuellt ”spel”⁹³ med i bilden. Killar är retsamma och tjejerna irriterar sig på dem men när det kommer till kritan så dyker ofta någon kommentar upp som ”han är ju söt”. Det är mer sällsynt att tjejer och killar inleder eller har kärleksrelationer till varandra, inte i någon serie syns kyssar eller fysisk kärlek mellan tjejer och killar. Däremot är det i flera serier någon kille med tillsammans med flera tjejer. Det vill säga tjejerna diskuterar killen som söt, intressant. Killen sätts dock aldrig i fokus framför hästen. Genomgående teman i serierna är kärleken till en speciell häst, att denna häst räddas från ett miserabelt liv av tjejen. Kämpandet för att ha häst och målmedvetenhet är framträdande.

Tävlingsinriktning, mod, tuffhet

Många av seriernas huvudfigurer uppvisar och uttalar en stark tävlingsinriktning och många serier handlar om träning och tävling med häst. Kampen för att hästen skall bli tillräckligt bra, ryttaren tillräckligt bra, pengarna som skall räcka och kärleken till hästarna. Tjejerna i serierna är mycket sällan rädda för att trilla av, eller skada sig. När de ändå är rädda eller ängsliga uppmanas de av andra att sitta upp på hästen, ta tag i problemet. När de ställs inför läskiga utmaningar så visar de att de är rädda men de genomför sedan uppgiften i alla fall. Oavsett om det handlar om att undersöka en ödebyggnad eller att ta hand om en vild och galen häst.

Genomgående framhävs idealet inom ridsporten att man alltid skall sitta upp på hästen igen när man trillat av och att man aldrig får ge sig. När hästen bitits eller sparkats, då gäller det att kavla upp ärmarna och fortsätta. Det förekommer inte sällan att någon trillar av, olyckor beskrivs i flera serier. Det är också ofta en häst som bits, eller är bångstyrig på andra sätt där människan till slut vinner hästens förtroende och får den att lyda.

⁹² Plymoth, 2013, sidan 153.

⁹³ Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

Utseendenorm

Utseendet på människor är inte i fokus. Kläderna är det i några fall men det är en icke-fråga så länge det inte handlar om hästens utseende som däremot ofta berörs. Det finns inget uttalat utseendeideal, däremot är samtliga huvudpersoner smala.

Handlingskraft

Tjejerna i serierna är handlingskraftiga, ofta tävlingsinriktade och målmedvetna. De vet vad de vill och kämpar för det. Ofta handlar det om viljan att ha en egen häst och de sparar och tjarar och letar egna stallplatser, renoverar stall utan bekymmer. När killar är med i serierna som stallkillar gör de samma saker som tjejerna och tjejerna förpassas inte till egna rum, eller förvandlas till B/a⁹⁴. I någon serie är det däremot killen som framstår som fumlig och inkompetent eftersom han inte klarar av hästbestyren. Genomgående är också att man gör saker trots att man är rädd, oavsett tjej eller kille. Rädsla och oro visas men negligeras, eller utmanas av seriernas huvudpersoner. Intriger mellan olika stall eller grupper i stall förekommer och den ”goda” vinner till slut. Det är den som tar initiativ och vågar som hyllas i serierna. Ofta har hästen lika stor, eller större roll än människan i serien.

Insändarsidor, noveller och reportage.

Tidningens insändarsidor har genom åren som gemensam nämnare att innehållet är fokuserat till läsarnas kommentarer, tankar och behov. Det finns frågespalter och flickor skriver och frågar om allehanda spörsmål. Dessa sidor finns med under samtliga årtionden och utgör en betydande del av tidningen. Tidningen skapar en interaktion med läsarna på olika sätt.

Insändarna är skrivna av flickor, i två fall av pojkar. En pojke söker brevvänner. Det är till absolut största del frågor om hästarna, eller berättelser om hästar på ridskolan, eller den egna hästen. Under 10-talet tillkommer också annonser om lufthästar som är virtuella fantasihästar. Dessa tränas, köpes och säljes. Synpunkter och åsikter lyfts fram, ofta om den egna ridskolan, om att man ogillar någonting eller tycker väldigt mycket om någonting. Det som framförallt tillkommer under 10-talet är hänvisningar till sociala medier och en varningstext från tidningsredaktionen:

Varning! Träffa aldrig en nätkompis utan att först ha pratat med en vuxen du litar på. Ta alltid med dig en vuxen till ett första möte och se till att det sker på en offentlig plats, till exempel ett café. Lämna aldrig ut personliga uppgifter i mejl som kan användas på fel sätt.

⁹⁴ Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stabilas föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003. Sidan 25-40.

Denna uppmaning, skriven av omtanke och fullt förståelig ger den stora kontexten ett ansikte. Genus – kön – makt – mäns våld mot kvinnor.⁹⁵ Bland hjärtan och rosa talar man från tidningens sida om för flickorna att de skall vara försiktiga. Layout på dessa sidor blir successivt rundare, mjukare och med fler hjärtan, årtionde för årtionde.

I samtliga nummer, under alla årtionden, finns ett eller fler reportage i tidningen. Dessa har skiftande innehåll men fokuserar på hästar och ridning. Nytt för 10-talet är att det också finns sidor med köptips ”Här är ryttares sommarmåsten”. Inför varje sommar finns något reportage om sommarhästar, hur det är att ha en egen ponny över sommaren. Det finns också ridlägerreportage. Det är kvinnor som skrivit reportagen där det framgår vem som är författaren. Både att åka på ridläger och att köpa matchande sommar-måsten kostar pengar och ridsportens klassperspektiv kommer in. Både den märkeshets som projektet TJEJ:ISKT⁹⁶ påvisar och den formering kring klass som är utmärkande i Wahls⁹⁷ forskning blir markant.

Det förekommer killar som huvudperson i tidningens serier men det är sällan kille figurerar ensam, att han är huvudperson är även det ovanligt. I flera serier finns dock killar med, på ett eller annat sätt. De avviker dock inte från tjejernas beteende beträffande relationen med hästen. Som ridlärare och stall- och hästägare försvinner de dock mer och mer ju längre fram mot 10-talet vi kommer.

Kvinnligt genus konstrueras mycket tydligt i tidningens layout. Den successiva utvecklingen från en könsneutral layout till dagens layout med rosa och hjärtan på var och varannan sida är mycket tydligt. Tidningen har uppenbarligen beslutat vända sig till uteslutande flickor och sålunda har man också valt ett feminint formspråk. I tidningens serier och noveller framställs tjejer och killar likvärdigt och tjejerna tar plats. Det sker dock hela tiden på en heteronormativ grund och på inget ställe i tidningen avviker detta. Reportagen är skrivna av kvinnor och bilderna är på kvinnor eller hästar förutom i några reportage som handlar om män. Det är ett generellt kvinnligt genus sett till att tjejer är i fokus men tjejerna framställs inte som ”tjejiga”. Där massmedia i sin nyhetsrapportering övervägande lyfter fram män och killar lyfter *Min häst* fram tjejer och kvinnor.

⁹⁵ http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Temaomraden/Jamstallldhet/Indikatorer/Mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/

⁹⁶ Lunde, Carolina, 'Ridtjejer mer negativa till sina kroppar', *Svensk idrottsforskning.*, 2014(23):3, s. 26-30, 2014 <http://centrumforidrottsforskning.se/idrottsforskning/tidningen-svensk-idrottsforskning/>. TJEJ:ISKT

⁹⁷ Wahl, Alice, *Hästtjejer – formationer av genus och klass i stallet*. Kandidatuppsats, Institutionen för Kultur och lärande, genusvetenskap. Vårterminen 2014. Södertörns högskola.

Däremot avviker reklamannonserna mycket från tidningens övriga innehåll.

Reklamannonserna blir årtionde för årtionde mer och mer stylade och modellerna ser mer ut som hämtade ur ett reklamblad för ett modehus än för ridkläder. Utifrån annonserna och tidningens utveckling på 10-talet med sidor där det radas upp allehanda prylar som är ”ett måste” inför till exempel sommaren blir studien TJEJ:ISKT mycket relevant. Det framkommer att flickor och tjejer inom ridsporten upplever märkeshets⁹⁸ och har en generell mer negativ kroppsuppfattning än andra tjejer som använts som referensgrupper och jämförelsegrupper i studien.

Tittar jag däremot på serierna så framställs tjejerna på ett annat sätt som betydligt mer harmonierar med Lena Forsbergs avhandling om stallet som en plantskola för ledarskap. Hon framhåller även att tjejerna är ointresserade av sitt yttre och de behåller denna attityd och inställning även utanför stallet. ”Den homosociala gemenskapen var viktigare än det heterosexuella spelet.”

De såg sig sällan särskilt feminina eller snygga och upplevde det befriande att känna sig fula i stallet. I gemenskapen med andra i stallet betecknade de sig själva som ”obrydda”. Obryddhet handlade om en styrka som blivit deras egen att stå emot omgivningens förväntningar och krav på hur en flicka ska vara och se ut. Deras obrydda inställning kan ses som en materialiserad effekt i deras identitet och som ett motstånd mot utanförkulturen, där flickorna i stallet kunde iscensätta andra värden än utanför stallet. Deras markering visar på självständighet och styrka och vidgar deras utrymme för hur de kan skapa sig själv. Studien visar att stallet är en arena för flickor och kvinnor att vistas i som gör att handlingsutrymmet vidgas i förhållande till genusnormer i samhället i stort.⁹⁹

⁹⁸ <http://www.svt.se/opinion/article2349280.svt> Tillgänglig: 2015-10-15.

⁹⁹ Forsberg, Lena (2007).

Sammanfattande diskussion och slutsatser

Min häst speglar samhällsdiskursen och sin samtid. Tidningens tillkomst kan också kopplas till en effekt av att kvinnor och flickor på allvar gjort sitt intåg på ridskolorna. Det fanns en ny marknad att saluföra en tidning till. Speglar den också att det mestadels var tjejer och kvinnor som gjorde sitt intåg på ridskolorna och som ponnyelever? Männen och pojkarna sökte sig till andra rum, eller fanns kvar i maktpositioner. Maktpositioner som stallägare, ridskolechef, ridlärare, allmänt kunnig. Denna struktur återfinns i tidningen såväl som i verkliga livet. Yvonne Hirdmans teori om isärhållande är direkt applicerbar på den utveckling som sker inom ridsporten på 70-talet och som återspeglas i tidningen. Män och kvinnor gör olika saker på olika platser och själva görandet av de specifika uppgifterna på den specifika platsen ger könet. Jag funderar på tidningars förmåga att spegla sin samtid men också på om de skulle arbeta framåtskridande i riktning från rådande ideal? Skulle utvecklingen se annorlunda ut om flickorna och tjejerna som slukade *Min häst* baklänges och framlänges fick läsa om killar som red på ridskola?

Under de senaste årtiondena har ridning generellt och ridskoleverksamhet i synnerhet kommit att framstå som en kvinnligt kodad sport – ridsporten har feminiserats. Fortfarande tävlar dock då liksom nu, kvinnor och män, tjejer och killar i samma klasser och i samma tävlingar.

Det *Min häst* gör är att genom åren fram till nutid bibehålla ett fokus på hästarna. Hästen framställs i många fall som A utifrån Hirdmans genusteori om att mannen är stora A och kvinnan lilla a. Här blir hästen A, kvinnan B och i några fall mannen b. Detta återspeglas speglas i tidningen. Kärleken och respekten för hästen är central. Om nu någon får en sådan tanke i huvudet så vill jag klargöra att det självklart inte handlar om en sexuell kärlek. Men omvårdnaden finns och omtanken om hästen är alltid i fokus. Även denna omvårdnadsdiskurs speglas i *Min häst* och forskning.

I serierna framställs tjejerna med egenskaper som traditionellt sett är manliga. Det visar att vi konstruerar kön, att vi kan omdefiniera vad som betraktas som manligt respektive kvinnligt. Det Judith Butler hävdar, att vi konstruerar kön varje dag och att vi upprätthåller vårt kön bekräftas väl i tidningens serier. Tjejerna gör innebörden av att vara tjej och hålla på med hästar till något som går utanför det som skulle betraktas som feminint och istället konstrueras ett hegemoniskt maskulint raster av egenskaper. Det går i polemik med samhällets hegemoniska maskulinitet och Connells teori om vad som är traditionellt maskulint hamnar på ände.

Det är tydligt att hästen i dessa serier är stora A¹⁰⁰, inte killen/mannen. I något fall tycker tjejerna att killen är direkt dryg. Det är inte heller så att tjejerna drabbas av handlingsförflamning och ger killen handlingsutrymmet då han dyker upp. Tjejerna är lika handlingsinriktade och modiga oavsett killars närvaro. Detta är särskilt utmärkande för 70-talet, 80-talet och 90-talet.

Tidningen riktar sig till flickor och de feminina attributen blir fler under årtiondena. Det sker under 10-talet en märkbar förskjutning i tidningens innehåll som är värd att notera. Pryltips-sidor med saker som inte har direkt med användning att göra dyker upp. De annonser för moderiktiga kläder som finns i tidningen är stylade. Det finns en liten glidning i innehållet mot kommersialism och bort från stallgöret. Även i serierna sminkar och stylar sig tjejerna.

Omslagen blir mer och mer feminint kodade med typsnitten alltmer rundade. Under 10-talet exploderar vissa nummer av tidningens omslag i rosa och hjärtan. Utifrån färg och form kan utvecklingen uppfattas som att tidningen skapar ett eget rum för flickor som är intresserade av hästar, Hirdmans genusteorier kommer här till gagn. Ett eget rum, avskilt från killarna, ett rum där flickor får hänge sig åt sin kärlek till hästen men killarna och pojkarna lämnas utanför. Omvänt tänker jag att det skapar ett tomrum för den hästälskande pojken och killen. Vilka tidningar skall en hästintresserad pojke läsa? Dessa tidningar finns inte på marknaden. Är man kille skall man tydligen tycka om helt andra saker än hästar när det kommer till val av tidningar och serier. I den hegemoniska manligheten¹⁰¹ ingår inte hästintresse och ridning. Du blir som pojke och kille redan i affärens tidningshyllor upplyst om att denna del av idrottsarenan inte är till för dig. Den manliga normen snävas in och den hegemoniska kvinnligheten för hästintresserade snävas in genom att den förväntas innehålla attribut som rosa, mjuka former och marknadskrafterna vinner än en gång kampen om könsmaktsordningen i samhället.

Nästa gång din flicka läser *Min häst* eller bläddrar i reklamtidningar för hästkläder kanske du skall resonera med henne om innehållet? Nästa gång du själv läser ett magasin för hästfolk kanske du skall reflektera över vad bilder, texter och layout sammantaget förmedlar? Är det saker som du reella behov av eller är det saker som en marknad tjänar pengar på och skapar en köplust hos dig utifrån fiktiva behov?

¹⁰⁰ Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stabilas föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003.

¹⁰¹ Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, Daidalos, Göteborg, 1999.

Hade utvecklingen sett annorlunda ut om tjejer intagit ledande positioner i tidningens serier som till exempel styrelseledamöter? Tänk om tidningens reportage handlat om styrelsearbete som en del av ridsporten? Med Yvonne Hirdmans teori om könsmaktsordning och de två lösningar som utkristalliserats ur kvinnors inträde i samhället blir tillkomsten av Ridfrämjandet särskilt intressant. De två lösningarna är utvidgning och särskildhet.¹⁰² Jag har läst årsmötesprotokollen från Ridfrämjandet och inte förrän 1964¹⁰³ återfinns en kvinnlig styrelseledamot, eller suppleant rättare sagt. Inte heller bland ombuden återfinns kvinnor förrän på 60-talet. Jag har inte utrymme att i denna uppsats belägga huruvida utvidgning eller särskildhet var vad som skedde. Jag kan inte avgöra om det skapades ”ett eget rum” eller ett ”extra rum” för kvinnor när de på allvar gjorde sitt intåg i ridsportens Sverige på 40-talet. Men jag anser frågan vara mycket intressant då jag inte läst någon forskning som faktiskt utläser händelseförloppet med denna teoretiska ram för ögonen.

Frågeställningarna i min uppsats var:

Hur konstrueras kvinnligt genus i tidningens serier, bilder, reklamannonser och reportage?

Framställs manligt genus i tidningens serier, bilder, reklamannonser och reportage?

Vilka egenskaper kopplade till traditionellt maskulina respektive feminina egenskaper framställs i tidningens serier?

Vilket uttryck har tidningen sett till layout och formspråk i förhållande till kön/genus?

Föreligger en heteronormativ diskurs i tidningarnas serier?

Har någonting av ovanstående förändrats över tid?

Jag har genomgående i min analys konstaterat att kvinnligt genus skapas genom typsnitt, layout och färgval men också genom att huvudpersoner och författare är kvinnor. Reklamannonserna står i sig för en hegemonisk kvinnlighet. Manligt genus framställs i tidningen ofta i heteronormativa kontexter. I övrigt är det frånvarande. Merparten av seriernas huvudpersoner är biologiskt sett kvinnor, flickor men konstruerar traditionellt maskulint kopplade egenskaper. Tidningen har ett, årtionde för årtionde, alltmer feminint uttryck. Det föreligger en tydlig heteronormativ diskurs i tidningarnas serier. Utseendefokusering, liksom det feminina uttrycket i tidningen förändras över tid mot en alltmer hegemonisk femininitet.

¹⁰² Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stabilas föränderliga former*, 2:5., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2010, sidan 114-116.

¹⁰³ Ridfrämjandets årsmötesprotokoll 1964.

Ridsporten är en fantastisk arena för tjejer och killar att agera hegemoniskt könsöverskridande i, en arena att göra sin identitet utan att begränsas av samhällets hierarkiska normer för vad som är rätt och fel. Tendenser att fokus förflyttas från kompetens till yttre attribut motverkar stallet som plantskola för dem som vågar ta plats, säga ifrån och vara sitt bästa jag, utan att låta dessa val styras av den rådande hegemonin i samhället.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Min häst

1972, nummer 1
1973, nummer 17
1976, nummer 1
1979, nummer 13

1980, nummer 1
1982, nummer 11
1982, nummer 18
1986, nummer 1

1992, nummer 1
1992, nummer 26
1994, nummer 1-2
1996, nummer 1-2

2000, nummer 1-2
2002, nummer 13
2005, nummer 4
2005, nummer 26

2010, nummer 7-8
2011, nummer 7
2014, nummer 1
2014, nummer 10-11

Litteratur och internet

Adelman, Miriam. & Knijnik, Jorge., *Gender and Equestrian Sport [Elektronisk resurs] : Riding Around the World*, Springer Netherlands, Dordrecht, 2013

Andersson, Petra & Radovic, Susanna, *Tuffa män och moderliga kvinnor till häst*, Svensk idrottsforskning, 2011

Andersson, Sara, *Skyddande pojkar och omtänksamma flickor?: En språklig studie av personbeskrivande ord i barnböcker ur ett genusperspektiv*. Högskolan i Halmstad, Sektionen för humaniora (HUM). Självständigt arbete på grundnivå (kandidatexamen), 2013

Butler, Judith *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos, 2007

Bryngelson Elin och Green Sanna, *Cool bollpistol eller glittrig sminkväska – en kvalitativ komparativ undersökning av tecknade serier för barn ur ett genusperspektiv*. Examensarbete, Högskolan i Kalmar, programmet för medieproduktion och journalistik, 2008.

- Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, Daidalos, Göteborg, 1999.
- Forsberg, Lena, *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer i stallet*, Luleå tekniska universitet, Licentiatavhandling, Luleå tekniska universitet, 2007
- Forsberg, Lena, *Manegen är krattad: om flickors och kvinnors företagsamhet i hästrelaterade verksamheter*, Luleå University of Technology, Luleå tekniska universitet, 2012
- Greiff, Mats & Hedenborg, Susanna (red.), *I sulky och sadel: historiska perspektiv på svensk trav- och galoppsport*, Carlsson, Stockholm, 2007
- Hedenborg, Susanna, *Arbete på stallbacken: nittonhundratalets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, 1. uppl., idrottsforum.org, Malmö, 2008
- Hedenborg, Susanna, 'Från Den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå: stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet', *Barnboken.*, 2006(29):1, s. 20-33, 2006
- Hedenborg, Susanna, *Hästkarlar, hästtjejer, hästälskare: 100 år med Svenska ridsportförbundet*, Svenska ridsportförbundet, Strömsholm, 2013
- Hedenborg, Susanna, *Till vad fostrar ridsporten? En studie av ridsportens utbildningar med utgångspunkt i begreppen tävlingsfostran, föreningsfostran och omvårdnadsfostran.*
- Hirdman, Yvonne, *Genus: om det stablas föränderliga former*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2003
- Linghede, Eva & Larsson, Håkan, "Jag är en normal kille liksom" [Elektronisk resurs] : Att göras och göra sig till ridsportkille, Gymnastik- och idrottshögskolan och Svenska ridsportförbundet, 2013
- Lunde, Carolina, 'Ridtjejer mer negativa till sina kroppar', *Svensk idrottsforskning*. 2014
- Mårtenson, Jan, *Ridkonsten i Sverige: historien om hästarna, Strömsholm och mästarna*, Wahlström & Widstrand i samarbete med Beridna högvakten, Stockholm, 2015
- Rose, Gillian, *Visual methodologies: an introduction to researching with visual materials*, 3. ed., Sage, London, 2012
- Ridinstruktion: fastställd 1914*, 1921 års uppl., Lantförsvarets kommandoexpedition, Stockholm, 1921

Stockstad, Moa, *Korta tyglar?: en queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*, Högskolan, Inst. biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Borås, 2007

Wahl, Alice, *Hästtjejer – formationer av genus och klass i stallet*. Kandidatuppsats, Institutionen för Kultur och lärande, genusvetenskap. Vårterminen 2014. Södertörns högskola.

Wrangel, Carl Gustaf, *Handbok för hästvänner*, Facs.-uppl., Höök, Tranemo, 1988

Internet

Tjejsport och gubbstyre? Kalla fakta om män och kvinnor inom svensk idrott och ridsport.
<http://www3.ridsport.se/Arkiv/Resultat-2002/11-November/Tjejsport-och-gubbstyre/2015-11-16>

<http://www3.ridsport.se/Svensk-Ridsport/Statistik/> 2015-11-02

http://nordicom.gu.se/sites/default/files/mediefakta-dokument/Nyhetsbrev_Norden/medietrendernorden_3-2015_0.pdf 2015-12-02

http://www.egmontpublishing.se/Upload/Publishing/se/PDF/Mediafakta%202016/Min_H%c3%a4st_Mediafakta_2016.pdf

Till Mamma, för alla timmar du skräckslagen tillbringat bredvid ridbanor, ridhus och tävlingsbanor. Tack!

Bilaga Analysschema

Foton/Annonser	Serier	Layout
Uppifrån-perspektiv	Ängslig/rädd	Hjärtan & rosa
Underifrånperspektiv	Gör/löser uppgift trots rädsla	Sminkad/Stylad
Neutralt perspektiv	Arg	Typsnitt
Vad visar bilden?	Känslig/gråter	Färg
Hur är bilden/komponenterna arrangerade?	Tuff/Modig	
Vad i bilden drar till sig uppmärksamhet?	Tävlingsinriktad	
Vilken relation åskådliggörs mellan bildens komponenter/objekt?	Handlingskraftig	
Är personen på bilden sminkad/stylad?	Heteronorm	
Vilka kläder har personen på sig?	Sminkad/Stylad/Utseendefokus?	
Vilka färger återges i bild och kläder?	Vem är aktiv?	
Uppfattar jag en heteronorm i bildens arrangemang?		
Fotograferas eller presenteras personen som aktiv eller passiv? Som ett offer för händelser eller som skapare av dem? Leende eller bekymrad? Med hela sitt namn och eventuell tjänstetitel? Poserar personen eller visas hen rakt upp och ner? Närbild eller helbild? ¹⁰⁴		

¹⁰⁴ <http://www.statensmedierad.se/download/18.2f86e6de1501d30083328052/1444051902924/checklista-konstereotyper-ver1.pdf> 2015-12-15 10.19